

**CONSORTIUL: INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI
ECONOMICE, UNIVERSITATEA DE STAT „BOGDAN PETRICEICU
HAȘDEU” DIN CAHUL, UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO”
DIN BĂLȚI ȘI UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA**

ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI DEMOGRAFICE

**Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 339.137.24 (478)**

GUTIUM TATIANA

**MANAGEMENTUL EVALUĂRII COMPETITIVITĂȚII
BUNURILOR AUTOHTONE ÎN CONTEXTUL POLITICII
COMERCIALE A REPUBLICII MOLDOVA**

**Program de doctorat: 521.03. ECONOMIE ȘI MANAGEMENT
ÎN DOMENIUL DE ACTIVITATE**

Rezumatul tezei de doctor

CHIȘINĂU, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Institutului Național de Cercetări Economice, Secția Analize și
Prognoze

Conducător științific:

STRATAN Alexandru, mem. cor. al AȘM, dr. hab., prof. univ.

Comisia de susținere publică a tezei de doctorat:

PERCIUN Rodica, dr. hab., conf. cerc. INCE, Președinte al Comisiei

TIMUȘ Angela, dr., conf. cerc., INCE, membru al Comisiei de îndrumare, referent oficial

DOGA-MÂRZAC Mariana, dr. hab., conf. univ., USM, referent oficial

CLICHICI Dorina, dr., conf. cerc., Institutul de Economie Mondială, INCE, Academia
Română, referent oficial

CIOBANU Ghenadie, dr., conf. univ., Universitatea ARTIFEX, București, referent oficial

STRATAN Alexandru, mem. cor. al AȘM, dr. hab., prof. univ., INCE, conducător de doctorat

Susținerea va avea loc la 14 mai 2021, ora 10:00 în ședința Comisiei de susținere publică
a tezei de doctorat în cadrul Universității de Stat din Moldova, pe adresa MD-2028, mun.
Chișinău, șos. Hâncești 55/4, sala polivalentă.

Teza de doctor în științe economice și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca
Republicană Tehnico-Științifică, pe pagina web a Institutului Național de Cercetări Economice
(www.ince.md) și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la 12 aprilie 2021.

Președinte al Comisiei de susținere publică,

doctor habilitat în economie, conf. cerc.

PERCIUN Rodica

Conducător științific,

mem. cor. al AȘM, dr. hab., prof. univ.

STRATAN Alexandru

Autor

GUTIUM Tatiana

CUPRINS

1. REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRI.....	4
2. CONȚINUTUL TEZEI.....	8
3. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	24
4. BIBLIOGRAFIE	27
5. LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....	29
6. ADNOTARE	32

1. REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRI

Actualitatea și relevanța temei cercetate. Modificările stridente din economie au creat premise pentru elaborarea managementului evaluării competitivității bunurilor, implementarea căruia ar asigura sporirea competitivității. O economie națională competitivă și producătoare de bunuri competitive este garantul formării unei societăți durabile. Perioada de izolare economică temporară, cauzată de pandemia Covid-19, a afectat economiile tuturor țărilor lumii. După ieșirea din carantină și restabilirea treptată a tuturor domeniilor economice, se așteaptă acutizarea concurenței pe piața mondială. Ținând cont de faptul că resursele sunt limitate și epuizabile, la elaborarea strategiilor este necesar de determinat sectoarele prioritare. În acest scop, poate fi utilizat indicele competitivității, deoarece anume competitivitatea este una din caracteristicile de bază, care permite determinarea poziției pe piață.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Acutizarea concurenței duce la sporirea complexității sarcinilor de gestiune, însă managementul competitivității bunului ca știință se află la etapa de formare, iar managementul evaluării competitivității bunurilor nu a fost studiat până în prezent. În procesul de reglare a economiei, organele de stat elaborează strategii de promovare a politicilor cu scopul asigurării dezvoltării sustenabile a economiei naționale.

Organele de resort ale Republicii Moldova, la elaborarea strategiilor menționate, pun accentul pe sporirea competitivității micului business, dar ignoră competitivitatea bunurilor. În plus, ansamblul de indicatori, utilizați la evaluarea competitivității, ia în calcul un număr redus de factori de influență a competitivității bunurilor. Altă problemă care a fost elucidată în cadrul acestei cercetări este lipsa unui concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone, bazat pe analiza ex-ante, orientat spre determinarea sectoarele prioritare, producătoare de bunuri cu un grad înalt de tehnicitate și cu valoare adăugată înaltă.

Gradul de studiere a temei de cercetare. Lucrările științifice, elaborate de savanții străini și autohtoni, nu oferă o viziune amplă și multilaterală despre managementul competitivității bunurilor. Mai mult ca atât, până în prezent, nu au fost efectuate studii cu obiectul de cercetare orientat spre managementul evaluării competitivității bunurilor autohtone. Aspectele teoretice și practice privind managementul competitivității bunurilor au fost abordate în lucrările următorilor savanți străini: R.Fathutdinov, N.Safiullyn, L.Safiullyn, I.Frolova, L.Pasechnikova, A.Strekalov, A.Kolchin, M.Ovsyannikov, O.Rudenok, L.Rudneva și M.Galeliuk. Contribuții valoroase la elucidarea managementului competitivității au adus în tezele de doctor cercetătorii naționali: Elena

Condrea (Managementul competitivității sectorului agroalimentar în contextul asigurării securității alimentare a Republicii Moldova) și Cornel Coșer (Managementul competitivității produselor agroalimentare în contextul stimulării exportului din Republica Moldova).

Scopul studiului constă în: elaborarea unui nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone și a indicatorilor de cuantificare a competitivității bunurilor în vederea elaborării recomandărilor de perfecționare a politicii comerciale a Republicii Moldova.

În contextul realizării scopului propus în lucrare, au fost concepute următoarele **obiective de cercetare:**

- cercetarea conceptelor teoretice și metodologice ale competitivității bunurilor în contextul definitivării conceptului „competitivitatea bunului autohton” și analizei critice a metodelor de evaluare a competitivității bunurilor;
- studierea și sintetiza aspectelor teoretice și metodologice ale managementului evaluării competitivității bunurilor cu scopul elaborării unui concept nou și a etapelor de gestionare a evaluării competitivității bunurilor autohtone;
- diagnosticarea competitivității bunurilor autohtone pentru a determina bunurile care au înregistrat cel mai înalt avantaj comparativ;
- elaborarea și testarea unui model econometric de estimare a impactului comerțului exterior, inclusiv a exportului asupra creșterii economice;
- cercetarea și sistematizarea factorilor competitivității, utilizați la estimarea competitivității bunurilor în contextul determinării factorilor lipsă, pentru a elabora un nou algoritm de evaluare a competitivității bunurilor, care ia în calcul un număr maximal de factori;
- studierea și sistematizarea metodelor de evaluare a competitivității bunurilor cu scopul de a elabora un set nou de indicatori, care poate fi utilizat la determinarea sectoarelor prioritare și potențialului de export al bunurilor;
- analiza comparativă a politicilor promovate de principalii parteneri comerciali pentru identificarea celor mai avantajoase soluții de perfecționare a politicii comerciale a Republicii Moldova;
- analiza SWOT a politicii comerciale promovate de Republica Moldova cu scopul de a elabora măsuri de perfecționare a respectivei politici.

Suportul teoretico-metodologic al tezei. În calitate de suport teoretic și metodologic la efectuarea cercetărilor în cadrul compartimentului consacrat elaborării unui nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor, au fost studiile savanților străini și autohtoni, precum: Henri Fayol, Georgy Kleiner, Tanya Sammut-Bonnici, Henry Mintzberg, Cam Caldwell, Verl Anderson, Maria Gâf-Deac, Luciana Podaru, Raluca Mihălcioiu, Ioan Fotea, Igor Prisac,

Silvia Fotea, Alexey Burov, Mihail Glazov, Irina Firova, Ludmila Ruzhanskaya, Irina Kotlyarevskaya, Grigore Belostecinic, Ala Cotelnic, Alexandru Stratan, Rodica Perciun, Maria Oleiniuc, Andrei Cojuhari, Vasile Mamaliga, Sergiu Serduni, Elena Condrea, Cornel Coșer etc.

Metodologia cercetării științifice. În studiul dat au fost utilizate următoarele metode empirice și teoretice: abstractizarea, metoda ascensiunii de la abstract la concret, comparația, măsurarea, analiza și sinteza, modelarea economico-matematică. În scopul determinării ramurilor prioritare au fost folosiți indicii elaborați pentru estimarea competitivității bunurilor pe piața externă și pe cea internă. Cu ajutorul indicelui Grubel-Lloyd au fost studiate modificările care au avut loc în structura exportului și importului, au fost identificate bunurile, ponderea schimburilor intraindustriale care se deosebesc considerabil de cele interindustriale. În cadrul cercetărilor efectuate a fost aplicat un set de indicatori, de exemplu, indicele Michaely, indicele Lafay etc.

Problema științifică importantă soluționată. Fundamentarea unui nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone, care, în contextul restructurării economiei naționale, vizează determinarea sectoarele prioritare, producătoare de bunuri cu un grad înalt de tehnicitate și cu valoare adăugată înaltă și de bunuri cu potențial de export.

Noutatea și originalitatea științifică:

1. Elaborarea unui nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone;
2. Dezvoltarea unei noi abordări a conceptului de „competitivitatea bunului autohton” în contextul eliminării lacunelor abordărilor existente;
3. Identificarea unui nou grup de factori de influență a competitivității bunurilor autohtone și includerea acestuia în clasificatorul nou creat;
4. Fundamentarea și elaborarea indicelui integral al competitivității bunurilor autohtone, care ia în calcul factorii noi identificați;
5. Argumentarea și elaborarea unei noi abordări de evaluare a competitivității bunurilor care permite cuantificarea factorului calitativ;
6. Elaborarea unui nou set de indicatori, care poate fi utilizat la determinarea sectoarelor prioritare și a potențialului de export al bunurilor autohtone;
7. Elaborarea recomandărilor menite să contribuie la perfecționarea politicii comerciale a Republicii Moldova și să asigure creșterea competitivității bunurilor autohtone.

Semnificația teoretică. Relevanța teoretică a lucrării constă în sistematizarea abordărilor conceptuale privind esența competitivității bunului autohton și a managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone; clasificarea factorilor de influență a competitivității bunurilor autohtone, inclusiv a factorilor noi identificați; fundamentarea teoretică și metodologică a

cuantificării factorului calitativ pentru evaluarea competitivității bunurilor autohtone; fundamentarea teoretică și metodologică a noilor algoritmi de calcul al competitivității bunului autohton: algoritmul de calcul al indicelui integral al competitivității și algoritmul de calcul al indicelui compozit al avantajului comparativ.

Valoarea aplicativă constă în faptul că sunt elaborate obiective generale, obiective specifice și măsuri, care se recomandă a fie incluse în strategiile și programele de stat de promovare a exportului, de sporire a competitivității și sunt propuși indicatori de impact pentru stabilirea țintelor realizării obiectivelor, dar și indicatori de monitorizare a realizării obiectivelor. De asemenea, rezultatele cercetării pot fi utilizate pentru perfecționarea politicii comerciale, promovate de Republica Moldova. Studiul dat poate servi ca instrumentar pentru economiști la estimarea competitivității bunurilor, depistarea punctelor tari și slabe ale bunurilor oferite, în contextul elaborării măsurilor de sporire a competitivității, care ar asigura majorarea profitabilității activității de antreprenariat. Aplicarea indicatorilor elaborați ar permite organelor publice de resort (Ministerului de Economie și Infrastructură) să determine sectoarele prioritare, dezvoltarea cărora ar asigura promovarea exportului și creșterea economică sustenabilă a Republicii Moldova.

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetărilor sunt reflectate în 37 de publicații științifice (21,08 c.a.), din care 26 de lucrări științifice (15,62 c.a.) au fost publicate în perioada anilor 2015-2020, în reviste indexate în baze de date internaționale și în materialele conferințelor din străinătate și din țară (înregistrate la Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare). Din numărul lucrărilor științifice menționate, 3 articole sunt publicate în culegeri internaționale indexate în baza de date *Scopus*.

Implementarea rezultatelor științifice a fost efectuată în cadrul proiectului internațional GIZ „Raport privind evaluarea impactului strategiei naționale pentru atragerea investițiilor și promovarea exporturilor”, efectuat la comanda Ministerului Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova. În plus, rezultatele cercetării au fost acceptate spre implementare de către fabrica de mobilă TANDEM, Asociația Patronală „Uniunea Transportatorilor și Drumarilor”, Asociația Expeditorilor și Brokerilor Vamali din Republica Moldova „AEM-TRANS” și S.R.L. VICRETRAL.

Structura și conținutul tezei. Luând în calcul scopul și obiectivele studiului dat și ținând cont de cerințele față de lucrările științifice, a fost determinată structura tezei, care conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 188 de titluri, 16 anexe, 129 de pagini de text de bază, 28 de tabele și 45 de figuri.

Cuvinte-cheie: competitivitate, bunuri autohtone, managementul evaluării, indicele integral, politica comercială.

2. CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1 „Aspecte teoretico-metodologice ale competitivității și ale managementului competitivității bunurilor” elucidează abordarea teoretică a conceptului competitivitatea bunurilor și managementul competitivității bunurilor. Este efectuată sinteza definiției „competitivitatea bunurilor” abordată în literatura de specialitate, dar și a factoriilor de influență a competitivității bunurilor autohtone pentru a determina factorii care lipsesc. Analiza literaturii de specialitate permite să concluzionăm, că ansamblul de factori ai competitivității, prezentați de majoritatea economiștilor, nu include factorii psihologici, de aceea, incluziunea acestui grup de factori în studierea competitivității bunurilor este unul din obiectivele lucrării date. În plus, sunt descrise delimitările conceptuale a teoriilor conexe competitivității și tangența lor cu reglarea statală a economiei, în special cu politica comercială (Tabelul 1).

Tabelul 1. Delimitări conceptuale a teoriilor moderne conexe competitivității

Autorul	Delimitări conceptuale	Factorii/indicatorii utilizați la estimarea competitivității	Efectele economice ale implementării teoriei	Tangența teoriei cu politica comercială
Hans Martin Staffan Burenstam Linder (1931-2000)	Conform teoriei similarității: „condițiile necesare pentru obținerea avantajului comparativ în fabricarea bunului sunt: cererea pe piața internă pentru bunul dat și similitudinea structurii cererii” [6, p. 17].	Preferințele consumatorilor, cererea internă pentru bunuri: „bunul nu va fi produs cu avantaj comparativ, dacă nu există o piață internă pentru acesta” [6, p. 90].	Specializarea în producerea bunurilor de calitate înaltă. Creșterea volumul de producție și exportului bunurilor date.	Reieșind din teoria: politica protecționistă este relevantă economiei în curs de dezvoltare, iar comerțul liber – economiei dezvoltate [6, p. 81].
Michael Vivian Posner (1931-2006)	Reieșind din teoria „decalajului tehnologic”: „avantajul comparativ este cauzat de distincția dintre procese tehnologice, bunuri noi și vechi, distribuția investițiilor” [8, p. 341].	Cota „inovațiilor încorporate în produs”, „cheltuielile privind cercetările generatoare de inovare, adică rata de investiții” [8, p. 339].	Creșterea economică.	Aplicarea teoriei va fi mult mai eficientă în condițiile: „barierelor tarifare nule” [8, p. 326].
John Harry Dunning (1927-2009)	Paradigma eclectică OLI explică pozițiile competitive în fluxurile de investiții străine directe și raționamentul economic al producției internaționale.	Avantaje de proprietate (O), avantaje de localizare (L), avantaje de internalizare (I).	Entitățile pătrund pe piețele străine prin intermediul investițiilor străine directe.	Conform modelului: „protecționismul propagă procesul de substituire a importurilor prin investiții străine” [5, p. 177].
Michael Eugene Porter (anul nașterii 1947)	Teoria avantajului competitiv reflectă factorii determinanți ai avantajului competitiv al națiunii prin prisma avantajelor deținute de entitățile naționale [7].	Determinanții avantajului competitiv: condițiile factorilor de producție; condițiile cererii; strategia firmei, structura și rivalitatea; interacțiunea dintre ramuri [7, p. 82-83].	Majorarea volumului de producție în ramurile orientate spre export, creșterea economică și a bunăstării.	Scopul politicii comerciale: crearea piețelor deschise în toate sectoarele în care țara deține avantaj competitiv [7, p. 89].

Sursa: sistematizat de autor.

Toate teoriile descrise, cu excepția teoriei lui Linder și a lui Porter, explică comerțul internațional, specializarea țărilor, avantajele comparative și competitive reieșind din specificul ofertei. Teoria similarității între țări și Diamantul lui Porter sunt unele dintre puținele teorii bazate pe cerere. Prin urmare, știința economică simte lipsa teoriilor competitivității bazate anume pe cerere.

Economia mondială se dezvoltă dinamic, relațiile economice dintre entități, țări devin tot mai complexe. Modificările rapide în mediul de afaceri, la scară mondială, contribuie la apariția de noi abordări, tipuri și metode de management. Managementul competitivității bunului ca știință se află la etapa de formare. Subiectul cercetării în majoritatea lucrărilor științifice privind gestiunea competitivității nu este bunul, ci întreprinderea și organizația. De fapt, *există relativ puține studii privind managementul competitivității bunului, iar managementul evaluării competitivității bunurilor nu a fost studiat până în prezent.*

I.Frolova și L.Pasechnikova, în lucrările publicate, au fundamentat următorul punct de vedere: „scopul majorării competitivității poate fi atins numai prin respectarea nivelurilor macro și micro ale managementului, însă de bază, totuși, este nivelul micro: și anume, întreprinderea/organizația” [20, p. 487]. M.Galeliuk consideră că „competitivitatea întreprinderii și competitivitatea bunului sunt părți componente ale unui sistem integral, iar managementul competitivității nu este un domeniu separat de cunoaștere, ci o funcție a managementului” [15, p. 15]. A.Strekalov, A.Kolchin și M.Ovsyannikov au elaborat un sistem de gestiune al competitivității ce asigură reglarea procesului de producție a bunurilor competitive, care include: gestiunea alocării resurselor; crearea unei structuri organizaționale și de producție; evaluarea, optimizarea costului și intervalului de timp necesar pentru fabricarea bunului [18, p. 8].

R.Fathudinov afirmă că „managementul competitivității bunului este un set de decizii de reglare privind calitatea, prețul și serviciile, precum și formarea unei imagini asupra mărcii care vizează atingerea unor avantaje competitive durabile” [19]. N.Safullyn și L.Safullyn, în studiul „Competitivitatea: teoria și metodologia”, au definit managementul competitivității prin prisma bunurilor ca activitate de gestiune a sistemului economic și de producție, orientată spre modificarea optimală a factorilor competitivității bunului pentru a atinge obiectivul stabilit în condițiile influenței mediului [17]. Obiectivele managementului în ceea ce privește competitivitatea bunului pot fi divizate în:

- obiective care pot fi realizate prin utilizarea eficientă a factorilor de producție (mijloace fixe, resurse umane etc.), modernizarea tehnologiei de producere și minimizarea costului de producție;
- obiective legate de gestiunea eficientă a fondului de rulment, de capacitatea entității de a-și achita datoriile, de asigurarea dezvoltării sustenabile a întreprinderii;

- obiective privind promovarea și realizarea bunurilor pe piață;
- obiective legate de asigurarea unui anumit nivel al competitivității bunului, în particular, a unui anumit nivel al calității și/sau prețului.

În monografia elaborată de O.Rudenok și L.Rudneva este examinată esența managementului competitivității produselor în baza metodelor propuse de autori pentru evaluarea și gestionarea competitivității bunurilor prin prisma posibilităților strategice ale întreprinderii producătoare [16]. Prin urmare, unii savanți definesc managementul competitivității bunurilor prin prisma întreprinderilor, iar alții abordează managementul competitivității întreprinderii prin prisma produselor.

În plus, în capitolul 1 sunt relevate metodologiile de evaluare a competitivității bunurilor aplicate în practica mondială. Niciuna din metodele existente nu este universală și nu poate fi utilizată pentru a atinge toate obiective, deoarece fiecare metodă are avantajele și deficiențele sale (subiectivitatea; convenționalitatea; dificultatea evaluării; imposibilitatea comparării cu bunurile analogice ale concurenților sau bunurile analogice de import, din cauza lipsei de informații; etc.).

Alegerea metodei de evaluare a competitivității bunurilor depinde de scopul studiului, de disponibilitatea informațiilor necesare pentru efectuarea calculelor. Metoda selectată trebuie să țină cont de caracteristicile bunului și să fie adaptată la noile condiții de dezvoltare a economiei naționale. Cu scopul sporirii veridicității, corectitudinii, exactității rezultatelor obținute, este necesar ca cercetătorul să aplice mai multe metode de evaluare a competitivității bunurilor, dar să nu se limiteze la una singură.

În **capitolul 2 „Evaluarea competitivității bunurilor autohtone prin prisma politicii comerciale”** este efectuată analiza comparativă a politicilor comerciale promovate de către principalii parteneri comerciali și este elucidată reglementarea politicii comerciale cu țări de către Uniunea Europeană (Tabelul 2). Analiza dinamicii exporturilor pe țări, în perioada anilor 1997-2019, relevă că în anii 1997-2007 și 2009-2013 principalul partener-comercial al Republicii Moldova a fost Federația Rusă, iar în anii 2008 și 2014-2019 deja devine România. În perioada anilor 1997-2019, în topul principalelor țări partenere la import s-au aflat Federația Rusă (anii 1997-1999, 2010-2013), Ucraina (anii 2001-2009) și România (anii 2000, 2014-2019). Prin urmare, este logic de extins lista principalilor parteneri comerciali, a căror experiență privind politica comercială promovată trebuie studiată. Pe lângă România și Federația Rusă, de asemenea, va fi cercetată practica aplicată în Ucraina. În plus, România este stat membru al UE, Federația Rusă este membru al Uniunii Economice Eurasiatice, iar Ucraina, ca și Moldova, a semnat Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană.

Tabelul 2. Reglementarea politicii comerciale cu țări terțe de către Uniunea Europeană

Regulamente	Caracteristici distincte	Modificări recente	Data intrării în vigoare
„Regulamentul (CEE) nr. 2658/87 al Consiliului din 23 iulie 1987 privind Nomenclatura tarifară și statistică și Tariful Vamal Comun” [9]	1. Introduce sistemul unic de codificare a bunurilor; 2. Conține taxe vamale; 3. Nu conține taxe naționale (TVA etc.).	„Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 2018/396 al Comisiei din 13 martie 2018 de modificare a anexei I la Regulamentul (CEE) nr. 2658/87 privind NTS și TVC” [10]. „Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 2018/507 al Comisiei din 26 martie 2018 de modificare a anexei I la Regulamentul (CEE) nr. 2658/87 privind NTS și TVC” [11].	10 septembrie 1987
„Regulamentul (UE) Nr. 978/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2012 de aplicare a unui sistem generalizat de preferințe tarifare și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 732/2008 al Consiliului” [14]	În cazul <i>SGP</i> , aproximativ $\frac{2}{3}$ din taxele vamale la import sunt reduse pentru țările în curs de dezvoltate, cu venituri mici. În cazul <i>SGP+</i> , peste $\frac{2}{3}$ din taxele vamale la import sunt anulate pentru țările cu venituri mici, care îndeplinesc două criterii (de vulnerabilitate și sustenabilitate). În cazul <i>EBA</i> , taxele vamale la import și cotele la toate bunurile cu excepția armamentului sunt anulate pentru țările slab dezvoltate.	„Regulamentul delegat (UE) 2020/128 al Comisiei din 25 noiembrie 2019 de modificare a anexei II la Regulamentul (UE) nr. 978/2012 al Parlamentului European și al Consiliului de aplicare a unui sistem generalizat de preferințe tarifare” [12].	1 ianuarie 2014
„Regulamentul (UE) 2019/287 de punere în aplicare a clauzelor de salvagardare bilaterale și a altor mecanisme care permit retragerea temporară a preferințelor aferente anumitor acorduri comerciale încheiate între UE și țări terțe” [13]	Se aplică pentru a proteja producătorii autohtoni ai anumitor produse sensibile. Se aplică în cazul bunurilor care sunt importate în cantități așa de mari, încât aduc prejudiciu producătorilor autohtoni.	–	14 martie 2019

Sursa: sistematizat de autor.

Promovarea politicii comerciale comune aduce avantaje țărilor membre UE, inclusiv României, care deține un șir de puncte tari: producătorii români sunt protejați de concurența nelocală din partea producătorilor și importatorilor țărilor terțe, datorită punerii în vigoare a Regulamentului (UE) 2019/287; puterea de negociere a Uniunii, care include 28 de țări, este mult mai mare decât în cazul unui singur stat, prin urmare, câștigă fiecare membru; investitorii fiecărui stat membru beneficiază de aceleași drepturi, obligații și condiții de alocare a investițiilor; exportul bunurilor românești atestă o evoluție ascendentă, fiind extinse piețele de desfacere în țările terțe.

Pe lângă puncte tari, au fost depistate puncte slabe și amenințări, precum: crește deficitul balanței comerciale; economia națională este vulnerabilă la cataclisme naturale; comerțul exterior

al României este direcționat spre spațiul european cu o cotă semnificativă, dar persistă riscul ieșirii din familia europeană a unor state, deci, volumul comerțului exterior poate să scadă.

Politica comercială, promovată de Federația Rusă, a înregistrat următoarele puncte tari: exportul de bunuri fabricate în Federația Rusă a evoluat ascendent și a fost extinsă aria geografică a exportului; politica de substituire a importului s-a soldat cu micșorarea cotei exportului de combustibili minerali și de creștere a cotei exportului de produse agroalimentare și produse chimice. Cel mai însemnat punct slab al politicii comerciale, promovate de Federația Rusă, este faptul că, în pofida politicii comerciale promovate, și deși cota exportului de combustibili scade, totuși, cota dată încă este majoră.

Punctele tari ale politicii comerciale promovate de Ucraina sunt: liberalizarea comerțului cu țările UE; creșterea volumului de producție și exportului de produse agroalimentare, deci securitatea alimentară a Ucrainei a sporit. Punctele slabe sunt următoarele: diminuarea volumului comerțului exterior în expresie valorică; creșterea volumului fizic al exportului nu este stabilă, perioadele de scădere sunt mai mari comparativ cu perioadele de creștere; reducerea cotei exportului în PIB; sporirea deficitului balanței comerciale și cotei deficitului balanței comerciale în PIB; diminuarea cotei exportului bunurilor cu o valoare adăugată înaltă, cum ar fi: utilajul, echipamentul, mijloacele de transport; creșterea volumului promovării bunurilor neprocesate.

Generalizând rezultatele obținute, concluzionăm că cele mai multe puncte slabe le deține politica comercială a Ucrainei, pe când cea promovată de România are atât puncte tari, cât și puncte slabe, dat remarcăm că punctele tari prevalează. O analiză veridică a eficienței politicii comerciale promovate de Federația Rusă, din cauza intervalului scurt de timp, care a trecut după inițierea implementării, nu este posibilă. Teoretic, implementarea integrală a Proiectului național „Cooperare internațională și export” ar aduce, preponderent, avantaje economiei Federației Ruse.

Politica comercială a oricărui stat face parte din politica economică a țării, care reflectă atât linia generală a statului în relațiile internaționale, cât și relațiile specifice cu o anumită țară. Scopul principal al politicii comerciale este crearea condițiilor externe și interne favorabile creșterii economice durabile a economiei naționale, de aceea este relevantă cercetarea realizării politicii comerciale a Republicii Moldova.

Rezultatele analizei a trei acorduri comerciale, semnate de Republica Moldova: primul – cu Comunitatea Statelor Independente (CSI), al doilea – cu Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice, al treilea – cu Turcia, sunt prezentate în Tabelul 3.

Analiza bunurilor din Anexa XV-A a Acordului de Asociere cu UE privind scutițiile anuale de taxe atestă că volumul scutit este mai mic ca potențialul de export, chiar și în cazul când bunul

este exportat preponderent pe piața țărilor CSI. Prin urmare, urmărind scopul promovării exportului acestor mărfuri, renunțarea de la piața estică, nu este rezonabilă Republicii Moldova.

Tabelul 3. Analiza a trei Acorduri comerciale semnate de Republica Moldova

Acorduri	Caracteristici distincte	Rezultatul promovării	Data semnării
„Acord privind zona de comerț liber”	„Facilitarea comerțului regional dintre Moldova și țările CSI prin stabilirea taxei vamale zero la peste 10 mii de grupuri de mărfuri și anularea graduală a taxelor pentru produsele care fac excepție. Neaplicarea noilor restricții în comerț” [3].	Modificările comerțului dintre Moldova și CSI în perioada anilor 2011-2012 (situația din anul 2012 în raport cu anul 2011): Deficitul balanței comerciale a scăzut cu 12,4%; S-a majorat exportul din Moldova în CSI și importul în Moldova din CSI a unui număr de bunuri atât neprocesate, cât și procesate.	18 octombrie 2011
„Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte”	Moldova se obligă să „elimine toate taxele vamale pentru mărfurile originare din UE, cu excepțiile bunurilor din Anexa XV-D, la care taxele vor fi eliminate în 3, 4, 5, 6, 10 etape” (în final, taxele vor fi eliminate la toate bunurile). Pe când, UE nu va elimina taxele la toate bunurile: „mărfurile din Anexa XV-A vor fi importate din Moldova în Uniune fără taxe vamale în limitele contingentelor tarifare stabilite; mărfurile din Anexa XV-B sunt supuse unei taxe de import în UE, cu excepția componentei ad valorem a taxei de import; importul produselor originare din Moldova enumerate în Anexa XV-C sunt cotate” [1].	Modificările comerțului dintre Moldova și UE în perioada anilor 2014-2019 (situația din anul 2019 în raport cu anul 2014): A crescut exportul din Moldova în UE de bunuri neprocesate: legume – de 5,9 ori; semințe și fructe oleaginoase – de 2,1 ori; lapte, ouă de păsări, miere naturală – cu 22,1%; etc.; A scăzut exportul din Moldova în UE de bunuri procesate: zahăr și produse zaharoase – cu 39,8%; îmbrăcăminte tricotată – cu 25,9%; etc.; A sporit importul în Moldova din UE de bunuri procesate: produse alimentare, băuturi alcoolice, fără alcool, oțet, tutun – cu 45,2%; mașini și aparate, echipamente electrice – 40,9%; încălțăminte – cu 33,4%; etc.	27 iunie 2014
„Acord de Comerț Liber între Republica Moldova și Republica Turcia”	„Pentru mărfurile originare din Turcia (din Anexa II) Moldova va acorda condiții tarifare favorabile, analogice celor acordate produselor similare originare din UE” (articolul 23, alineatul 4) [2]. În Acord nu este menționat că bunurile din Moldova vor obține preferințe analogice celor acordate produselor similare originare din UE.	Modificările comerțului dintre Moldova și Turcia în perioada anilor 2014-2019 (situația din anul 2019 în raport cu anul 2014): Deficitul balanței comerciale a crescut cu 14,7%; A sporit exportul din Moldova în Turcia de bunuri neprocesate: carne și organe comestibile – de 2,9 ori; cereale – de 2,1 ori; etc.; A diminuat exportul din Moldova în Turcia de bunuri procesate: sticlă și articole din sticlă – cu 88,9%; etc.; S-a majorat importul în Moldova din Turcia de bunuri procesate: încălțăminte – de 2,3 ori; mașini și aparate, echipamente electrice – 71,0%; sticlă și articole din sticlă – cu 52,9%; materiale textile și articole din aceste materiale – cu 46,2%; etc.	11 septembrie 2014

Sursa: elaborat de autor.

Totodată, în capitolul 2 este efectuată analiza SWOT a politicii comerciale promovate de Republica Moldova (Tabelul 4), este elaborat și testat modelul econometric de estimare a

impactului comerțului exterior, inclusiv a exportului asupra creșterii economice, este efectuat studiul impactului tarifelor la resurse energetice asupra competitivității bunurilor autohtone. În cadrul acestui compartiment este efectuată diagnosticarea competitivității bunurilor autohtone cu scopul determinării bunurilor care au înregistrat cel mai înalt avantaj comparativ.

Tabelul 4. Analiza SWOT a politicii comerciale promovate de Republica Moldova

Puncte tari	Puncte slabe
Perfecționarea continuă a bazei legislative care stabilește promovarea politicii comerciale. Elaborarea și implementarea strategiilor conexe cu promovarea exportului (SNAIPE 2016-2020 etc.). Semnarea acordurilor (DCFTA, Acordul de Asociere etc.) care au asigurat accesul pe piața UE a bunurilor autohtone (volumul fizic la mărfurile exportate în țările UE a crescut, în medie, cu 11% anual, anii 2014-2019).	Nu toate bunurile autohtone corespund standardelor europene de calitate și sunt competitive, de aceea nu pot profita de accesul pe piața UE. Crește volumul promovării bunurilor lohn și bunurilor neprocesate. Gradul redus de diversificare a exporturilor. Conform unor acorduri semnate, Republica Moldova nu a obținut facilități integral identice (Tabelul 3).
Oportunități	Amenințări
Crearea premiselor pentru dezvoltarea digitalizării documentării și vămii tranzacțiilor de export și import. Penetrarea piețelor noi. Oportunități pentru promovarea bunurilor ecologice. Accesul pe piața europeană, unde cerințele față de bunuri sunt ridicate, va servi ca imbold pentru producătorul autohton de a spori calitatea și competitivitatea bunurilor.	Restricțiile cauzate de pandemia COVID-19 vor fi prelungite și extinse, ceea ce va crea impedimente pentru dezvoltarea comerțului exterior. Competitivitatea bunurilor autohtone pe piața externă va scădea din cauza accelerării progresului tehnico-științific în țara-gazdă. Apariția concurenței nelocale pe unele piețe.

Sursa: elaborat de autor.

Rezultatele diagnosticării competitivității bunurilor autohtone și analizei SWOT a politicii comerciale promovate de Republica Moldova demonstrează necesitatea elaborării propunerilor atât de perfecționare a politicii comerciale, cât și de reducere a costului de producției, inclusiv a cheltuielilor de resurse energetice în contextul sporirii competitivității bunurilor autohtone.

Comerțul exterior, creșterea economică și competitivitatea sunt interdependente. Pe de o parte, în condițiile ceteris paribus, majorarea exportului net (unei din determinantele PIB-lui) duce inevitabil la creșterea economică, pe de altă parte, anume nivelul de dezvoltare economică determină politica comercială, care va fi promovată. Economii emergente și în tranziție pun accentul pe promovarea exportului bunurilor, care au înregistrat avantaj comparativ, iar în țările dezvoltate, forțele motrice ale comerțului exterior sunt progresul tehnico-științific, inovațiile, iar accentul se pune pe promovarea exportului produselor de înaltă tehnologie și a bunurilor inovative.

Modelul regresiei multifactoriale $PIB=f(X,M,FC,GFCF,D11,AR(1))$ (ecuația 1) demonstrează că elasticitatea PIB-ului în raport cu modificarea exportului este de 0,284. Prin urmare, sporirea exportului cu 1 punct procentual asigură creșterea PIB-lui în termeni reali cu aproximativ 0,284 puncte procentuale, iar majorarea importului cu 1 punct procentual duce la reducerea ratei de creștere a PIB-lui cu 0,159 puncte procentuale.

$$PIB = 0,64 + 0,284 X - 0,159 M + 0,344 FC + 0,143 GFCF - 6,613 D11 - 0,475 AR(1) \quad (1)$$

unde: PIB – rata de creștere a PIB real, %;

X – rata de creștere a exportului, %;

M – rata de creștere a importului, %;

FC – rata de creștere a consumului final (Final Consumption), %;

$GFCF$ – rata de creștere a formării brute de capital fix (Gross Fixed Capital Formation), %;

AR – autoregresia de ordin 1;

$D11$ – variabila dummy pentru anul 2011 (ia valoarea 0 în fiecare an, cu excepția anului 2011, iar în acest an variabila fictivă ia valoarea 1).

Majorarea exportului asigură creșterea fluxului de valută în țară, care, respectiv, duce la sporirea consumului menajelor. În cazul când oferta de bunuri autohtone nu acoperă cererea populației și nu satisface preferințele consumatorului, situația se va solda cu creșterea importului (cazul Republicii Moldova). Sporirea competitivității bunurilor autohtone pe piața externă are impact direct asupra creșterii exportului, iar majorarea competitivității produselor autohtone pe piața internă duce la diminuarea importului. Prin urmare, sporirea competitivității bunurilor pe ambele piețe se va solda, inevitabil, cu creșterea economică a Republicii Moldova.

Conform indicelui Lafay, în diviziunea grupurilor de mărfuri, cele mai competitive sunt: mașini și aparate electrice și părți ale acestora (inclusiv echivalente neelectrice ale mașinilor și aparatelor de uz casnic); semințe și fructe oleaginoase; legume și fructe; cereale și preparate pe bază de cereale (Tabelul 5).

Tabelul 5. Topul grupurilor de mărfuri competitive în anul 2019 conform indicelui Lafay, %

Grupe de mărfuri (CSCI, Rev.4)	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mașini și aparate electrice și părți ale acestora	0,51	1,15	1,49	1,91	2,37	2,46	3,29	5,08	5,64
Semințe și fructe oleaginoase	3,31	1,78	2,77	2,62	3,73	4,12	4,16	3,57	3,86
Legume și fructe	4,24	4,35	4,15	3,93	4,41	3,45	4,51	3,12	3,38
Cereale și preparate pe bază de cereale	1,00	0,33	1,80	3,05	2,25	3,12	3,05	3,30	3,32
Îmbrăcăminte și accesorii	4,56	4,12	3,74	4,25	4,29	4,21	3,91	3,90	3,31
Băuturi	3,04	3,58	3,82	3,02	3,04	2,90	2,84	2,68	2,61
Mobilă și părțile ei	1,02	1,18	1,31	1,50	1,73	2,20	2,03	2,13	1,84
Grăsimi și uleiuri vegetale fixate, brute, rafinate sau fracționate	1,41	1,62	0,66	1,33	1,55	1,10	0,88	1,02	1,05
Minerale metalifere și deșeurile de metale	1,23	0,58	0,96	0,47	0,39	0,23	0,26	0,25	0,24
Zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere	0,11	0,47	0,30	1,05	0,93	0,86	0,42	0,36	0,21

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova [4].

Prin urmare, cea mai mare parte de bunuri, care au înregistrat avantaje comparative înalte, sunt bunurile produse din materialele clienților și bunurile neprocesate. În baza acestor categorii de bunuri nu poate fi atinsă creșterea sustenabilă a economiei naționale. Continuarea acestei politici comerciale nu se va solda cu micșorarea deficitului balanței comerciale.

Pentru a determina direcțiile prioritare de dezvoltare a potențialului de export al Republicii Moldova și ramurile de specializare, este necesar de elaborat alți indicatori de evaluare a competitivității bunurilor autohtone, care ar lua în calcul un spectru mult mai larg de factori de influență a competitivității.

Capitolul 3 „Direcții de perfecționare a managementului evaluării competitivității bunurilor în contextul politicii comerciale naționale” cuprinde elaborarea unui nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone, a etapelor de gestionare atât a competitivității bunurilor (Figura 1), cât și a evaluării competitivității bunurilor (Figura 2).

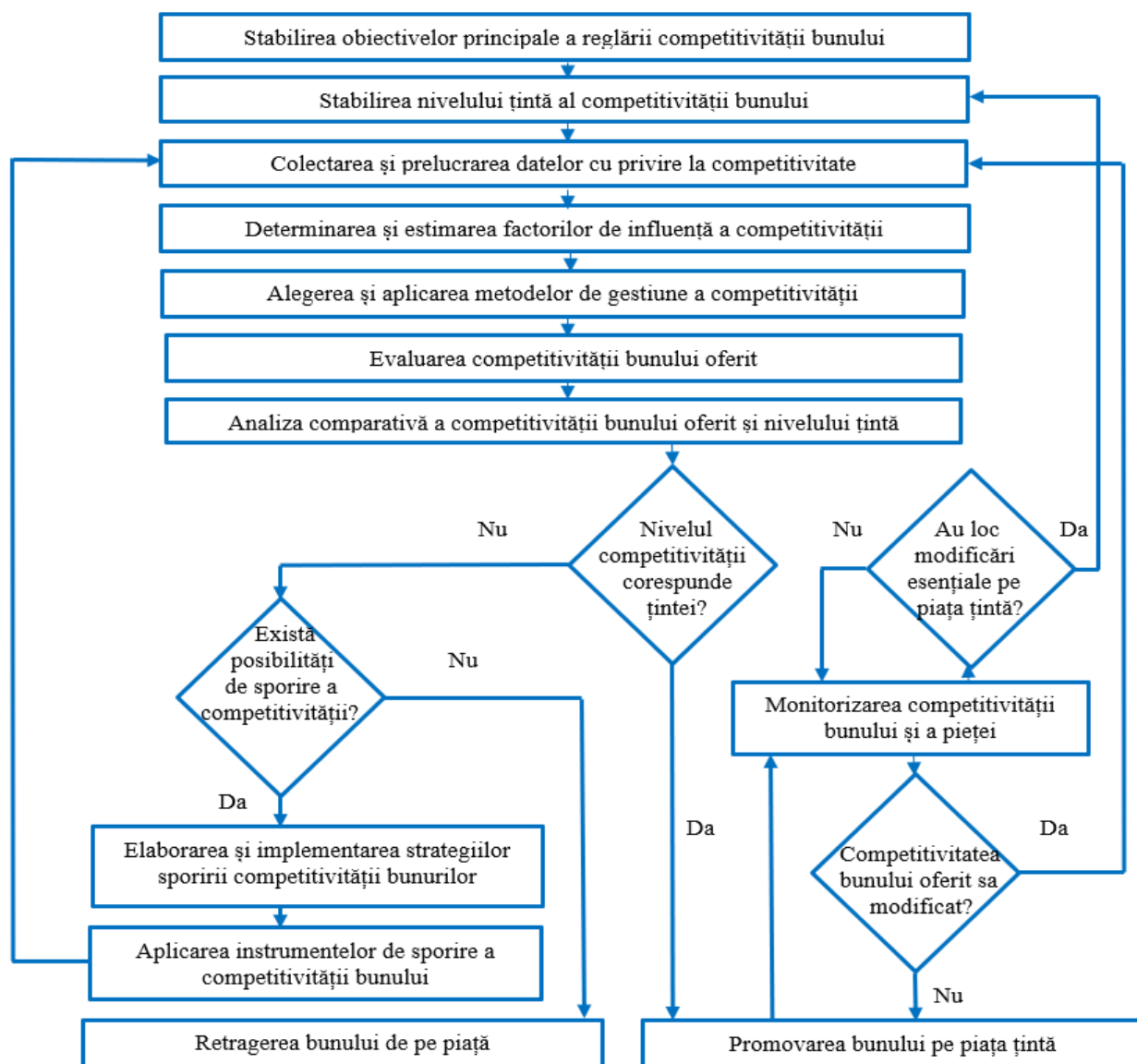

Fig. 1. Etapele de gestionare a competitivității bunurilor autohtone

Sursa: elaborat de autor.

Managementul evaluării competitivității bunurilor, ca sistem de gestiune, reprezintă un lanț de acțiuni, realizarea cărora asigură, pas cu pas, sporirea competitivității bunurilor fabricate. În linii generale, toate etapele managementului evaluării competitivității bunurilor pot fi divizate în

două grupuri: legate de analiza și evaluarea competitivității; și de elaborarea măsurilor de sporire a competitivității produsului, monitorizarea (Figura 2).

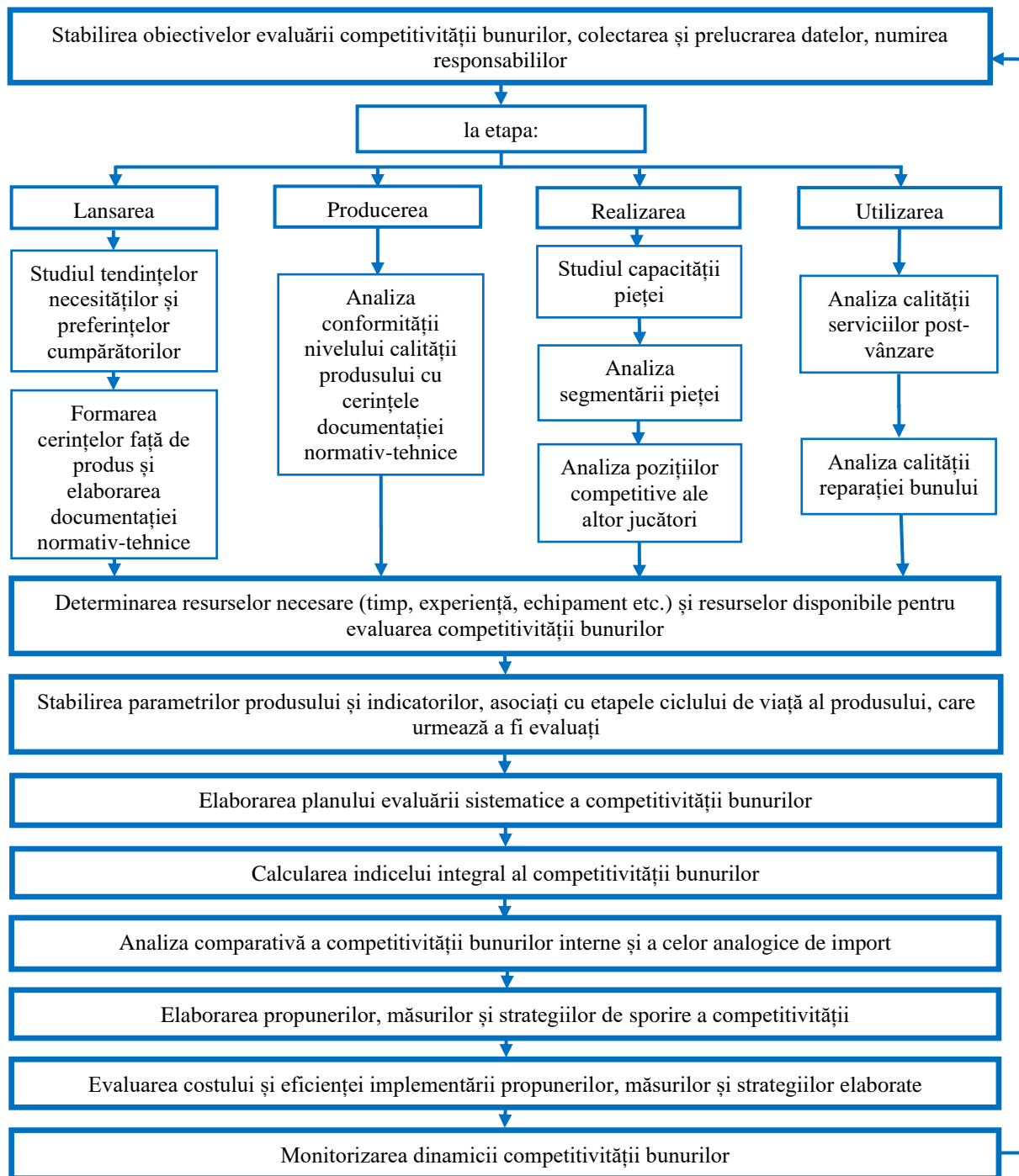

Fig. 2. Etapele de gestionare a evaluării competitivității bunurilor

Sursa: elaborat de autor.

Pe lângă cele menționate, în capitolul 3 sunt argumentate și elaborate noi abordări de evaluare a competitivității bunurilor care permit cuantificarea factorului calitativ, este elaborat un nou set de indicatori, care include indicele integral al competitivității bunurilor și indicele compozit al avantajului comparativ al competitivității bunurilor autohtone.

Autorul consideră că factorii competitivității bunului pot fi divizați în următoarele *grupuri*: calitatea, prețul, deservirea post-vânzare, elemente de marketing și factorii psihologici (Tabelul 6). Ratingul factorilor depinde de nivelul de bunăstare a populației, de așteptările privind dezvoltarea sustenabilă a economiei, de preferințe, tradiții etc. „Factorii psihologici” reprezintă pilonul competitivității bunului propus de autor. Acest pilon, în calitate de factor al competitivității bunurilor, nu este nici descris, nici inclus în clasificările elaborate de specialiștii din domeniul dat. În perioada contemporană, crește influența acestui grup de factor asupra competitivității bunului. Unul din elementele componente ale acestui factor este patriotismul marfar. Patriotismul se manifestă nu numai în raport cu națiunea, limba, cultura, dar și în loialitatea față de bunurile autohtone, cu scopul de a susține producătorul său natal.

Tabelul 6. Factorii competitivității bunului

Factorii	Elemente componente
Preț	Prețul producătorului, prețul cu ridicata, prețul cu amănuntul
Calitatea	Parametrii tehnico-economici, compatibilitatea ecologică, design
Deservirea post-vânzare	Disponibilitatea pieselor de schimb și a atelierelor de reparație
Elemente de marketing	Marca, eficacitatea reclamei, posibilitatea de a cumpăra bunul prin intermediul mijloacelor moderne de comunicare (Internet, telefonie mobilă), eticheta de eficiență energetică (în cazul electrocasnicelor), brandul
Factorii psihologici	Patriotismul marfar (preferința de a procura bunul autohton), consum ostentativ, preferința de a procura bunurile hand-made

Sursa: elaborat de autor.

În contextul determinării direcțiilor de specializare și a categoriilor de bunuri care este necesar de promovat pe piața externă, autorul a elaborat următorul *indice integral* al competitivității bunurilor pe piața externă:

$$I_c^{ex} = \frac{b_1}{C_p^x} + b_2 \times C_q^x + b_3 \times C_s^x + b_4 \times C_e^x + b_5 \times C_f^x + G_t, \quad (2)$$

$$C_p^x = \frac{p^x}{p^m}; \quad C_q^x = \frac{q^x}{q^m}; \quad C_s^x = \frac{s^x}{s^m}; \quad C_e^x = \frac{e^x}{e^m}; \quad C_f^x = \frac{f^x}{f^m}, \quad (3)$$

unde: $C_p^x, C_q^x, C_s^x, C_e^x, C_f^x$ – competitivitatea bunului autohton exportat, în raport cu bunul de

import, după preț (p), calitatea bunului (q), deservirea post-vânzare (s), elemente de marketing (e), factorii psihologici (f);

G_t – gradul de intensitate tehnologică aplicată la fabricarea bunului autohton analizat;

p^x, q^x, s^x, e^x, f^x – indicatorii bunului autohton exportat.

Gradul de intensitate tehnologică aplicată la fabricarea bunului poate fi determinată cu ajutorul metodei evaluării experților (Expert Judgment). În cazul resurselor limitate de timp și resurselor umane necesare pentru evaluarea indicatorului dat, autorul propune utilizarea

următoarei metode – produsele pot fi divizate după nivelul de procesare în: produse primare neprocesate; produse semiprocesate; produse procesate; produse de înaltă tehnologie. Pentru fiecare grup de produse se poate oferi următorul punctaj (Tabelul 7):

Tabelul 7. Estimarea gradului de intensitate tehnologică aplicată la fabricarea bunului

Tipuri de bunuri	G_t
Produse primare neprocesate (cereale, fructe, legume proaspete, piei brute, lână agricolă etc.)	0,5
Produse semiprocesate (făină, uleiuri vegetale, zahăr rafinat, piei tăbăcite, fire de lână etc.)	1,0
Produse procesate (cașcaval, brânză, vin, conserve din carne, sucuri, ciorapi, îmbrăcăminte etc.)	1,5
Produse de înaltă tehnologie (mijloace de transport, utilaj, produse electronice etc.)	2,0

Sursa: elaborat de autor.

Autorul a utilizat indicatorul elaborat, luând în calcul resursele disponibile, potențialul uman, factorii competitivității (prețul, gradul de intensitate tehnologică aplicată la fabricarea bunului), iar în baza estimărilor efectuate a ajuns la concluzia că în afară de industria alimentară (ramura tradițională a Republicii Moldova), sectoarele prioritare, necesare a fi dezvoltate, sunt fabricarea de:

- pompe pentru lichide, chiar cu dispozitiv de măsurare; elevatoare de lichid (2,09 în anul 2019);
- solvenți și diluanți organici compuși, nedenumiți și necuprinși în altă parte; preparate concepute pentru îndepărtarea lacurilor și vopselelor (1,97 în anul 2019);
- pompe de aer sau de vid, compresoare de aer sau de alte gaze și ventilatoare; hote aspirante de extracție sau de reciclare, cu ventilator incorporat, chiar cu filtre (1,92 în anul 2019);
- mobilă și părțile ei, de exemplu, somiere, articole de pat și articole similare (1,67);
- uleiuri esențiale (deterpenizate sau nu), inclusiv cele așa-zise „concrete” sau „absolute”; rezinoide; oleorășini de extracție; soluții concentrate de uleiuri esențiale în grăsimi, în uleiuri stabilizate, în ceară sau în substanțe similare, obținute prin extracția din flori (1,45);
- taioare, ansambluri, jachete, sacouri, rochii, fuste, fuste-pantaloni, pantaloni, salopete cu bretele, pantaloni scurți și sorturi (altele decât pentru baie) pentru femei și fete (1,40);
- dezinfectanți și produse similare, prezentate în forme sau ambalaje pentru vânzarea cu amănuntul sau ca preparate sau ca articole (1,37);
- prelate, storuri pentru exterior și umbrare; corturi; vele pentru ambarcațiuni, planșe cu vele, cărucioare cu vela; articole de camping (1,34);
- săpunuri; produse și preparate organice tensioactive folosite ca săpun, în formă de bare, în calupuri, în bucăți, chiar modelate, care conțin sau nu săpun; produse și preparate organice tensioactive pentru spălarea pielii, sub formă lichidă sau cremă, condiționate pentru vânzarea cu amănuntul, care conțin sau nu săpun (1,27);
- complete sportive pentru copii pentru joacă în aer liber (1,08) etc.

Pentru evaluarea competitivității bunurilor autohtone concomitent pe ambele piețe, externă și internă, autorul propune utilizarea următorului indice compozit al avantajului comparativ al bunurilor autohtone:

$$Icc_i = b_1 \times Ie_i + b_2 \times Ia_i \quad (4)$$

$$b_1 + b_2 = 1 \quad (5)$$

unde: Icc_i – indicele compozit al avantajului comparativ bunului autohton i pe piața externă și internă, %;

Ie_i – indicele avantajului comparativ bunului autohton i pe piața externă, %;

Ia_i – indicele avantajului comparativ bunului autohton i pe piața internă (autohtonă), %;

b_1, b_2 – coeficienții de semnificație a indicilor avantajului comparativ în indicele compozit.

În cazul indicelui compozit al avantajului comparativ bunului autohton i pe piața internă și externă, valoarea pozitivă indică un avantaj comparativ pentru bunul i , iar valoarea negativă – un dezavantaj comparativ. Indicele menționat se recomandă de utilizat în cazul determinării sectoarelor prioritare, dezvoltarea cărora ar asigura atât majorarea exportului, cât și creșterea economiei naționale. Luând în calcul experiența savanților din domeniu, o altă propunere a autorului constă în elaborarea unui indicator alternativ, care ține cont de specificul Republicii Moldova, și anume, tendința de menținere a unei cote însemnate a reexportului. Formula de calcul al indicelui menționat este redată mai jos:

$$RSCAF_i^A = \frac{\frac{XMCR_i^A - 1}{XMCR_i^A} \times 100\%}{\frac{XMCR_i^A - 1}{XMCR_i^A} + 1} \quad (6)$$

unde: $RSCAF_i^A$ – indicele simetric al avantajului comparativ relevat pe piața externă a bunului (grupului de bunuri, sectorului) i țării de origine A (index of Revealed Symmetric Comparative Advantage on Foreign market), %;

$XMCR_i^A$ – rata de acoperire a importurilor (fără reimport) prin exporturi (cu excepția reexportului) bunului (grupului de bunuri, sectorului) i țării de origine A (Export/Import Coverage Ratio);

$XMCR^A$ – rata de acoperire a importurilor (fără reimport) prin exporturi (cu excepția reexportului) integral pentru țara A .

Avantajul indicatorului propus de autor constă în depășirea majorității deficiențelor și deține următoarele caracteristici: este simplu și ușor de aplicat, deoarece datele privind comerțul exterior sunt disponibile; ia în calcul atât exportul fără reexport, cât și importul fără reimport; este

un indice simetric, valoarea căruia variază în jurul valorii medii; media valorilor indicelui dat este stabilă în timp și în spațiu, în plus, indicele este perfect comparabil; nu este influențabil de clasificatorul utilizat al bunurilor; ia în calcul particularitățile comerțului exterior al Republicii Moldova.

Anume acest indice va fi aplicat de autor pentru calcularea primei componente a indicelui compozit (ecuația 4). În contextul elaborării componenteii a doua a indicelui compozit, autorul a adaptat modelul input-output al lui Leontief (Tabelul 8).

Tabelul 8. Modelul input-output adaptat

Bunuri	Utilizări							Resurse					
	Consumul intermediar	Produce finite comercializate pe piața internă			Stoc de bunuri la sfârșitul anului	Export	Alte ieșiri (pierderi de bunuri) (Loss of goods)	Total utilizări	Volumul producției fabricate	inclusiv		Stoc de bunuri la începutul anului	Total resurse
		Bunuri achiziționate pentru consumul final	Bunuri achiziționate pentru utilizare ulterioară în procesul de producție (Goods purchased for Later Use in the Process Production)							Bunuri fabricate cu materialele clientului (Lohn production)	Import		
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
<i>i</i>	IC_i	FC_i	$LUPP_i$	S^s_i	X_i	L_i	TU_i	Q_i	Q^L_i	M_i	S^i_i	TR_i	

Sursa: elaborat de autor.

Modelul adaptat conține toate datele necesare pentru calcularea competitivității bunurilor autohtone pe piața internă în raport cu bunurile analogice importate (ecuațiile 8 și 9). Formulele de calcul sunt:

$$Q_i^{D^{SE}} = (Q_i + Q_i^H) - Q_i^L - (X_i + X_i^I) - CS_i - L_i \quad (7)$$

$$ICAD_i^{SE} = \frac{Q_i^{D^{SE}} \div [(Q_i + Q_i^H) - Q_i^L - (X_i + X_i^I) - CS_i + (M_i + M_i^I)]}{\sum_{i=1}^n Q_i^{D^{SE}} \div \sum_{i=1}^n [(Q_i + Q_i^H) - Q_i^L - (X_i + X_i^I) - CS_i + (M_i + M_i^I)]} \quad (8)$$

$$SICAD_i^{SE} = \frac{ICAD_i^{SE} - 1}{ICAD_i^{SE} + 1} \times 100\% \quad (9)$$

unde: $Q_i^{D^{SE}}$ – volumul cererii bunului autohton finit i pe piața internă, ținând cont de elementele economiei tenebre;

$ICAD_i^{SE}$ – indicele avantajelor comparative bunului i pe piața internă în raport cu bunurile analogice importate, ținând cont de elementele economiei tenebre;

$SICAD_i^{SE}$ – indicele simetric al avantajului comparativ bunului i pe piața internă în raport

cu bunurile analogice importate, ținând cont de elementele economiei tenebre;

Q_i^H – volumul producției tenebre (Hidden production) a bunului i ;

X_i^I – volumul exportului ilegal al bunului i ;

CS_i – variația stocului bunului i ;

M_i^I – volumul importului ilegal a bunului i .

Rezultatele calculelor indicelui compozit al avantajului comparativ (ecuația 4) sunt prezentate în Tabelul 9. Nivelul indicelui a crescut în anul 2019 în cazul cerealelor, sucurilor de fructe, semințelor de floarea-soarelui, uleiului de semințe de floarea-soarelui etc.

Tabelul 9. Indicele compozit al avantajului comparativ al unor bunuri autohtone ale Complexului Agroindustrial, %

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Grâu, meslin, orz, ovăz, porumb, sorg boabe, alte cereale	66,06	66,60	64,54	65,22	64,53	65,74	65,80
Făină de grâu sau de meslin	-23,57	2,60	-6,54	-32,69	-28,83	-14,70	-12,63
Legume în stare proaspătă sau refrigerate (exclusiv cartofi)	-16,23	-19,41	-16,18	-24,07	-12,62	-28,17	-28,99
Cartofi	-20,06	15,75	-8,00	-35,12	-35,10	-38,61	-38,59
Struguri, proaspeți sau uscați	59,71	64,11	63,96	65,38	66,19	66,89	66,37
Sucuri de fructe (inclusiv mustul de struguri) și sucuri de legume	51,64	51,83	63,24	61,33	62,88	59,26	61,49
Lapte și smântână din lapte, fără sau cu adaos de zahăr sau alți îndulcitori	-32,78	-22,55	-23,45	-9,30	-6,79	-5,61	-36,85
Unt și alte grăsimi care provin din lapte	35,06	42,30	48,10	50,98	8,31	-33,59	-40,86
Cașcaval, brânză și brânzeturi	14,74	21,00	18,21	9,43	-25,45	-20,65	-26,68
Margarină	-93,82	-94,50	-98,35	-93,33	-90,22	-87,64	-87,50
Semințe de floarea-soarelui	66,25	65,00	64,38	63,98	63,54	63,72	64,40
Ulei de semințe de floarea-soarelui și fracțiunile acestora	61,10	64,94	64,54	63,53	58,55	61,75	61,87
Cârnați, cârnăciori, salamuri și produse similare, din carne, din organe sau din sânge	-30,75	-30,58	-31,21	-31,17	-31,78	-30,73	-32,02
Ouă de păsări, în coajă, proaspete, conservate sau fierte	-7,45	-7,88	22,55	27,64	35,35	32,17	11,28
Zahăr din sfeclă și zaharoza chimic pură, în stare solidă	43,99	66,14	64,61	44,69	30,16	51,65	33,38

Sursa: elaborat de autor.

Calcululele autorului au arătat că grâul, meslinul, orzul, ovăzul, porumbul și strugurii sunt competitivi atât pe piața internă, cât și pe cea externă. O parte din bunurile complexului agroindustrial, care a înregistrat dezavantaj comparativ, ar putea deveni mai competitivă, dacă producătorul autohton va fi susținut de stat, așa cum se practică în țările Uniunii Europene.

În contextul identificării direcțiilor prioritare de promovare a exportului, autorul recomandă utilizarea indicelui integral și a indicelui simetric al avantajului comparativ relevat pe piața externă (elaborați în capitolul 3). Aplicarea acestor indici a permis determinarea tipurilor de activități economice, care dețin potențial de export. De menționat, că pentru a realiza pe deplin capacitatea acestor tipuri de activități sunt necesare alocări de investiții, renovări și susținerea financiară din partea statului. În plus, este indispensabilă stabilirea căilor efective de promovare a politicii comerciale. Obiectivele perfecționării politicii comerciale sunt sistematizate în Figura 3.

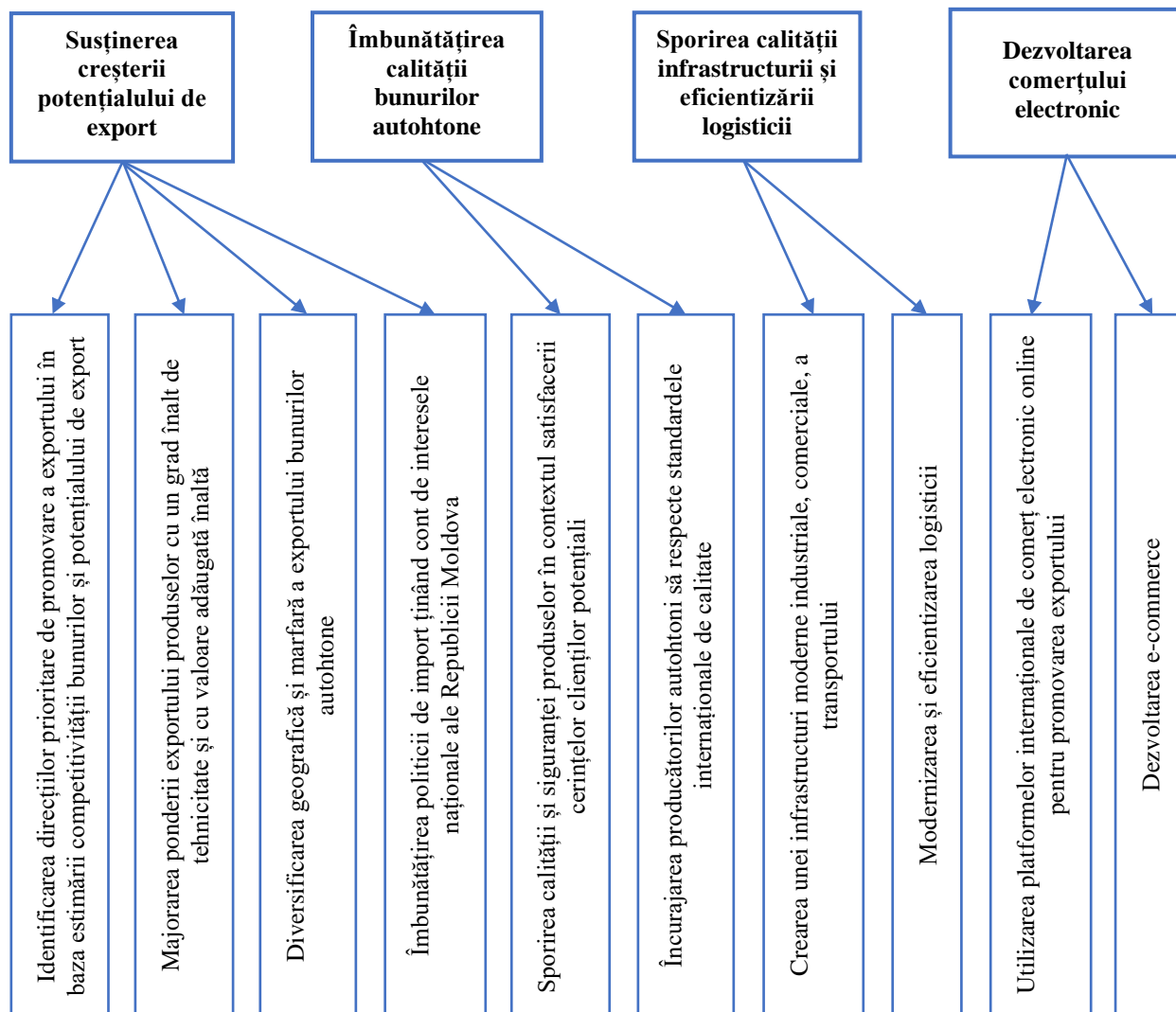

Fig. 3. Obiectivele generale și specifice ale perfecționării politicii comerciale

Sursa: elaborată de autor.

Luând în calcul specificul modificărilor din economia mondială, guvernul Republicii Moldova trebuie să intensifice eforturile în crearea condițiilor favorabile întreprinzătorilor autohtoni implicați în promovarea exportului. Însă, concomitent, trebuie să promoveze politici antitrust în cazul monopolizării exportului sau importului anumitor bunuri. În plus, statul trebuie să ia măsuri suplimentare pentru a diversifica atât exportul, cât și economia națională integral.

3. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Cercetările realizate în cadrul tezei de doctorat, care au inclus elucidarea aspectelor teoretice, metodologice și aplicative ale managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone în contextul politicii comerciale a RM, au permis să formulăm următoarele concluzii:

1. Managementul competitivității bunului ca știință se află la etapa de formare, iar managementul evaluării competitivității bunurilor nu a fost studiat până în prezent. Cercetarea abordărilor conceptuale din domeniul dat a permis autorului să elaboreze schema etapelor de gestionare a competitivității bunurilor autohtone.

2. Sinteza delimitărilor conceptuale ale teoriilor conexe competitivității a permis determinarea factorilor competitivității. Analiza rezultatelor obținute a permis depistarea factorilor lipsă și a stat la baza elaborării unei noi clasificări a factorilor competitivității bunului, care include un nou grup de factori: grupul factorilor psihologici. Autorul, bazându-se pe grupurile factorilor de influență din noul clasificator, a elaborat un nou algoritm de evaluare a competitivității bunurilor autohtone – algoritmul estimării indicelui integral al competitivității bunurilor.

3. Sistematizarea metodelor de evaluare a competitivității bunului are o importanță primordială, deoarece facilitează justificarea alegerii unei anumite metode de evaluare prin compararea atuurilor, pe care le oferă metoda aleasă cu avantajele pe care le pot oferi celelalte metode, de asemenea, permite să apreciem oportunitatea utilizării acestei metode.

4. La estimarea competitivității bunurilor sunt utilizate pe larg metodele: diferențială, complexă și mixtă, care conțin următoarele deficiențe: nu iau în calcul fazele ciclului de viață al produsului și factorii noi de influență a competitivității. Ținând cont de deficiențele enumerate, autorul a elaborat algoritmul de calcul al indicelui compozit al avantajelor comparative.

5. În rezultatul analizei politicii comerciale comune a UE atestăm că promovarea politicii în cauză creează avantaje țărilor membre ale UE (inclusiv României), deoarece deține un șir de puncte tari. Pe lângă puncte tari, au fost depistate puncte slabe și amenințări, ca: creșterea deficitului balanței comerciale; economia națională este vulnerabilă la cataclisme naturale; comerțul exterior al României este direcționat spre spațiul european cu o cotă semnificativă, dar persistă riscul ieșirii din familia europeană a unor state.

6. Trendul ascendent al exportului asigură sporirea fluxului de valută în țară, care, la rândul lui, are impact pozitiv asupra consumului menajelor și duce la majorarea lui. În cazul, când volumul ofertei de bunuri autohtone este sub volumul cererii populației și nu satisface preferințele consumatorului, deficitul de cerere va fi acoperit cu importul sporit.

7. Analiza corelației dintre export și creșterea economică indică că legătura de cauzalitate dintre acești doi indicatori este pozitivă. Valoarea obținută de coeficientului de elasticitate denotă că majorarea exportului cu 1 punct procentual asigură creșterea PIB-lui real cu aproximativ 0,284 puncte procentuale, ceea ce demonstrează relevanța promovării bunurilor autohtone.

8. Diagnosticarea competitivității bunurilor industriei prelucrătoare a arătat că cel mai înalt avantaj a fost înregistrat de bunurile fabricate din materialele clienților, bunurile neprocesate și bunurile cu un grad scăzut de prelucrare. Bineînțeles, trendul dat nu poate asigura Republicii Moldova o creștere economică sustenabilă și un nivel înalt al competitivității economiei naționale.

9. În baza sintezei rezultatelor analizei SWOT a politicii comerciale promovate de Republica Moldova (Tabelul 4) au fost elaborate recomandări de perfecționare a politicii comerciale a RM, care sunt redată mai jos.

Recomandări de ordin teoretic

1. Reieșind din studiul teoretico-metodic efectuat se recomandă ca conceptul de competitivitate a bunului autohton să fie definit ca: abilitatea bunului de a satisface maximal, în perioada analizată, așteptările consumatorului, de a corespunde caracteristicilor tehnice, economice, ecologice, de deservire și de altă natură, în comparație cu bunurile străine, analogice și cele substituibile ale concurenților și de a fi vândut profitabil pe piață.

2. Analizând clasificarea factorilor de influență a competitivității bunurilor, utilizată în studiile anterioare a specialiștilor din domeniu, recomandăm extinderea acestora. Astfel, pe lângă grupurile de factori: calitatea, prețul, deservirea post-vânzare, elementele de marketing, propunem înserarea grupului de factori psihologici, care include patriotismul marfar (preferința de a procura bunul autohton), consumul ostentativ (efectul Veblen) și preferința de a procura bunurile hand-made.

3. Ținând cont de faptul că din cinci grupuri de factori ai competitivității, doar primul grup de factori este cantitativ, iar celelalte patru sunt calitative, care trebuie estimate prin consultarea grupului de experți, se recomandă aplicarea unei noi abordări de evaluare a competitivității bunurilor în raport cu calitatea, care se bazează pe faptul că cu cât bunul este mai calitativ, cu atât cererea în funcție de venit este mai elastică. De aceea, se propune evaluarea competitivității bunului autohton după calitate, ca raport dintre elasticitatea cererii bunului autohton în funcție de venit și elasticitatea cererii bunului importat în funcție de venit.

4. Reieșind din faptul că nu toate cinci grupuri de factori ai competitivității sunt factori de influență pentru toate bunurile fără excepție și, de exemplu, în cazul bunurilor de prima necesitate, factorii principali de influență sunt prețul și calitatea, se recomandă, la evaluarea competitivității bunului, de utilizat modelele bi-factoriale.

5. Cu scopul majorării veridicității evaluării competitivității bunurilor autohtone, se recomandă aplicarea algoritmului de calcul, elaborat de autor: algoritmul evaluării indicelui compozit al avantajului comparativ al bunurilor autohtone.

Recomandări de ordin aplicativ

Recomandări pentru Ministerul Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova

6. La elaborarea și implementarea strategiilor și programelor de promovare a exportului și de sporire a competitivității se recomandă includerea a 4 obiective generale și 10 obiective specifice (Figura 3). Atingerea obiectivelor enumerate va asigura majorarea următorilor indicatori de impact: PIB real (%), cota exportului în PIB, gradul de acoperire a importurilor cu exporturi. În plus, vor spori indicatorii de monitorizare: gradul de diversificare a bunurilor; gradul de diversificare geografică; cota exportului bunurilor cu un grad înalt de tehnicitate și cu valoare adăugată înaltă în volumul total al exportului. Recomandarea dată a fost oferită MEI al RM în cadrul proiectului internațional „Raportul privind evaluarea impactului SNAIPE”.

7. Pentru determinarea sectoarelor prioritare în contextul majorării cotei exportului bunurilor cu un grad de complexitate și tehnicitate înalt în volumul total al exportului, se recomandă utilizarea indicelui integral al competitivității bunurilor pe piața externă.

8. La elaborarea strategiilor și programelor de stat și pentru atingerea obiectivului de majorare a potențialului de export al RM, se recomandă de determinat bunurile ce dețin potențial de export, utilizând indicele simetric al avantajului comparativ relevant pe piața externă.

Recomandări pentru Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al RM

9. În contextul eliminării barierelor comerciale și utilizării eficiente a instrumentelor de diplomație comercială se recomandă: efectuarea negocierilor eficiente pentru a crea condiții favorabile pentru cooperare cu țările străine; utilizarea platformelor internaționale pentru promovarea intereselor economice naționale; aplicarea instrumentelor de protejare a pieței interne; anterior semnării acordurilor este necesar de evaluat impactul lor asupra economiei naționale.

Generalizarea rezultatelor cercetării denotă că a fost elaborat un nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone, orientat spre determinarea sectoarele prioritare, care ia în calcul noi factori determinanți ai competitivității. Aplicarea conceptului dat la elaborarea și implementarea strategiilor și programelor de stat, conexe cu promovarea exportului, majorarea competitivității, creșterea sustenabilă a economiei naționale, va asigura dezvoltarea sectoarelor producătoare de bunuri cu un grad înalt de tehnicitate și cu valoare adăugată înaltă. În plus, a fost elaborat un nou instrumentariu de indicatori de evaluare a competitivității bunurilor autohtone, care poate fi aplicat de către organele de resort pentru monitorizarea implementării strategiilor și programelor de stat menționate.

4. BIBLIOGRAFIE

1. Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. In: *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* [online]. 2014, 30 august 2014, L260, pp. 4-643. [citat 10.08.2019]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=uriserv%3AAOJ.L_.2014.260.01.0004.01.RO&toc=OJ%3AL%3A2014%3A260%3ATOC
2. Acord de Comerț Liber între Republica Moldova și Republica Turcia [online]. *Ministerul Economiei și Infrastructurii*, 2014 [citat 30.12.2020]. Disponibil: <https://mei.gov.md/ro/content/acord-de-comert-liber-intre-republica-moldova-si-republica-turcia>
3. Acord privind zona de comerț liber, nr. 4 din 18.10.2011. In: *Tratate Internaționale* [online]. Nr. 50 art. 4 din 30.12.2016 [citat 20.05.2020]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117835&lang=ro
4. Comerțul exterior, 1997-2019 [online]. *Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova*, 2020 [citat 20.04.2020]. Disponibil: <https://statbank.statistica.md>
5. DUNNING, J., LUNDAN, S. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Cheltenham: Edward Elgar, 2008. 920 p. ISBN 978-1-84376-525-7.
6. LINDER, S. *An Essay on Trade and Transformation*. Uppsala: Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB, 1961. 167 p.
7. PORTER, M. The Competitive Advantage of Nations. In: *Harvard Business Review*. 1990, March-April, pp.73-91. ISSN 0017-8012.
8. POSNER, M. International Trade and Technical Change. In: *Oxford Economic Papers*. 1961, vol. 13, issue 3, pp. 323-341.
9. Regulamentul (CEE) nr. 2658/87 al Consiliului din 23 iulie 1987 privind Nomenclatura tarifară și statistică și TV Comun [online]. *European Union Law*, 2020 [citat 18.04.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:01987R2658-20160601&from=EN>
10. Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 2018/396 al Comisiei din 13 martie 2018 de modificare a anexei I la Regulamentul (CEE) nr. 2658/87 privind Nomenclatura tarifară și statistică și TV Comun [online]. *European Union Law*, 2020 [citat 18.04.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0396&from=HU>
11. Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 2018/507 al Comisiei din 26 martie 2018 de modificare a anexei I la Regulamentul (CEE) nr. 2658/87 privind Nomenclatura tarifară și

- statistică și TV Comun [online]. *European Union Law*, 2020 [citat 18.04.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R0507&from=EL>
12. Regulamentul delegat (UE) 2020/128 al Comisiei din 25 noiembrie 2019 de modificare a anexei II la Regulamentul (UE) nr. 978/2012 al Parlamentului European și al Consiliului de aplicare a unui sistem generalizat de preferințe tarifare [online]. *European Union Law*, 2020 [citat 18.04.2020]. Disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/15e6fb83-43fc-11ea-b81b-01aa75ed71a1/language-ro/format-HTML>
13. Regulamentul (UE) 2019/287 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 februarie 2019 de punere în aplicare a clauzelor de salvagardare bilaterale și a altor mecanisme care permit retragerea temporară a preferințelor aferente anumitor acorduri comerciale încheiate între UE și țări terțe [online]. *European Union Law*, 2020 [citat 18.04.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0287&from=EN>
14. Regulamentul (UE) Nr. 978/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 25 octombrie 2012 de aplicare a unui sistem generalizat de preferințe tarifare și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 732/2008 al Consiliului [online]. *European Union Law*, 2020 [citat 18.04.2020]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0978&from=RO>
15. ГАЛЕЛЮК, М. Система управления конкурентоспособностью машиностроительного предприятия. В: *Вестник экономической науки Украины*. 2008, № 2 (14), с.15-21. ISSN 1729-7206.
16. РУДЕНКО, О., РУДНЕВА, Л. *Управление конкурентоспособностью продукции*. Тюмень: ТюмГНГУ, 2014. 152 с. ISBN 978-5-9961-0804-6.
17. САФИУЛЛИН, Н., САФИУЛЛИН, Л. *Конкурентоспособность: теория и методология*. Казань: Центр инновационных технологий, 2008. 162 с. ISBN 978-5-93962-314-8.
18. СТРЕКАЛОВ, А., КОЛЧИН, А., ОВСЯННИКОВ, М. Система менеджмента конкурентоспособности наукоемкого производства. В: *Вестник Уфимского Государственного Авиационного Технического Университета*. 2006, т. 7, № 2 (15), с.3-9. ISSN 1992-6502.
19. ФАТХУТДИНОВ, Р. *Менеджмент конкурентоспособности товара*. М.: Изд-во АО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1995. 55 с. ISBN 987-5-870-57024-7.
20. ФРОЛОВА, И., ПАСЕЧНИКОВА, Л. Концепция эффективного управления конкурентоспособностью организаций. В: *Вестник Оренбургского Государственного Университета*. 2011, №13 (132), с. 484-487. ISSN 1814-6457.

5. LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

Articole în reviste, culegeri științifice indexate în SCOPUS

1. **GUTIU, T.** The Correlation between Energy Resources Tariffs, Inflation and Competitiveness. In: *2019 International Conference on Electromechanical and Energy Systems (SIELMEN), October 9-11*. Craiova, Romania, 2019, pp. 427-432. ISBN: 978-1-7281-4012-4. <https://doi.org/10.1109/SIELMEN.2019.8905860> **BDI: indexed Scopus, IEEEExplore.** 0,53 c.a.
2. **GUTIU, T., POSTOLATY, V.** Energy Resource Tariffs as a Tool for Comparing and Influencing Macroeconomic Indicators and Competitiveness. In: *2019 International Conference on Electromechanical and Energy Systems (SIELMEN), October 9-11*. Craiova, Romania, 2019, pp. 433-437. ISBN: 978-1-7281-4012-4. <https://doi.org/10.1109/SIELMEN.2019.8905882> **BDI: indexed Scopus, IEEEExplore.** 0,40 c.a. (contribuția personală 0,2 c.a.)
3. **GUTIU, T., POSTOLATY, V., BYKOVA, E., GRODETSKIY, M., CELAC, I.** Analysis of the Impact of Tariff Levels on Energy and Other Services on Macroeconomic Indicators. In: *2017 International Conference on Electromechanical and Power Systems (SIELMEN), October 11-13*. Iasi, Romania, 2017, pp. 531-534. ISBN 978-1-5386-1847-9. <https://doi.org/10.1109/SIELMEN.2017.8123395> **BDI: indexed Scopus, IEEEExplore.** 0,44 c.a. (contribuția personală 0,09 c.a.)

Articole în reviste științifice

în reviste din străinătate recunoscute

4. **GUTIU, T.** Quantifying the comparative advantage of domestic goods on the internal market. In: *The Journal Contemporary Economy*. 2018, vol. 3, issue 1, pp. 38-45. ISSN 2537 – 4222. **BDI: EconPapers (RePEc), IDEAS, BASE, SCPIO, OAJI, ResearchBib.** 0,51 c.a.

în reviste din Registrul Național al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

5. **GUTIU, T.** Methodology for the calculation of new indicators for assessing the competitiveness of goods. In: *Economy and sociology*. 2020, no. 1, pp. 74-85. ISSN 1857-4130.. Categoria „**B+**”, 1,00 c.a.
6. **GUTIU, T.** Classification of the competitiveness' factors and new approaches to assessing the competitiveness. In: *Economy and sociology*. 2018, no. 2, pp. 65-74. ISSN 1857-4130. Categoria „**B**”, 0,58 c.a.
7. **GUTIU, T.** Conceptual approach of competitiveness and interdependence between competition and competitiveness. In: *Economica*. 2017, no. 3 (101), pp. 59-71. ISSN 1810-9136. Categoria „**B**”, 1,13 c.a.
8. **GUTIU, T.** Competitiveness of goods and classification of influence factors. In: *Intellectus*. 2018, no. 4, pp. 64-72. ISSN 1810-7079. Categoria „**C**”, 0,80 c.a.

Articole în culegeri științifice

în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

9. **GUTIUM, T.** Realizarea politicii comerciale externe a Republicii Moldova. In: *Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor și a zonelor transfrontaliere: conf. intern., a XVI-a ed., 30 octombrie 2020*. Iași: Performantica, 2020, vol. XXXVII, pp. 233-247. ISBN 978-606-685-742-0. 0,78 c.a.
10. **GUTIUM, T.** Elaborarea modelelor regresiei creșterii economice și competitivității. In: *Humanity at a crossroad. Between digital Economy and Need for a Paradigm of going back to Nature: Proc. of the Intern. Symp. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges, 6th ed., May 14rd - 15th, 2020*. București: Editura ARTIFEX, 2020, pp. 191-201. ISBN 978-606-8716-54-1. 0,45 c.a.
11. **GUTIUM, T.** Impactul implementării Pachetului III Energetic în Republica Moldova asupra competitivității. In: *Innovative economic-social Approaches in the Knowledge Society: Intern. Symp. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges, 5th ed., December 12th - 13th, 2019*. București: Editura ARTIFEX, 2019, pp. 450-459. ISBN 978-606-8716-50-3. 0,41 c.a.
12. **GUTIUM, T.** Comerțul exterior, competitivitatea și creșterea economiei Republicii Moldova. In: *Necessity of new Economic-Social Paradigms in the current globalization Context: Intern. Symp. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges, 4th ed., May 23rd - 24th, 2019*. București: Editura ARTIFEX, 2019, pp. 467-478. ISBN 978-606-8716-44-2. 0,51 c.a.
13. **ГУТИУМ, Т.** Энергетический рынок Молдовы: структура, тарифы и их влияние на конкурентоспособность. В: *Энергетика: управление, качество и эффективность использования энергоресурсов: IX Международная научно-техническая конференция, 11 - 12 марта, 2019*. Благовещенск: Амурский государственный университет, 2019, с. 537-541. ISBN 978-5-93493-325-9. 0,27 c.a.
14. **GUTIUM, T.** Perfecționarea politicii comerciale a Republicii Moldova în contextul sporirii competitivității bunurilor. In: *Romania in the Year of the Centenary. The European and global socio-economic Context: Intern. Sym. Experience. Knowledge. Contemporary Challenges, 3rd ed., December 13th-14th, 2018*. București: Editura ARTIFEX, 2018, pp. 426-437. ISBN 978-606-8716-43-5. 0,52 c.a.

în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

15. **GUTIUM, T.** Industria ușoară a Republicii Moldova: evoluția, competitivitatea, prognosticul. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării: bunăstare și incluziune socială: conf. intern. științifico-practică, ed. a 14-a, 10-11 octombrie 2019*. Chișinău: INCE, 2019, vol. 1, pp. 106-113. ISBN 978-9975-3305-6-5. 0,52 c.a.
16. **GUTIUM, T.** Situația pe piața autohtonă și competitivitatea bunurilor. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării: competitivitate, inovativitate, sustenabilitate: conf. intern. științifico-practică, ed. a 13-a, 11-12 octombrie 2018*. Chișinău: INCE, 2018, vol. 1, pp. 133-139. ISBN 978-9975-3202-8-3. 0,63 c.a.
17. **GUTIUM, T.** Corelația dintre competitivitate, creștere și libertate economică. In: *Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii: conf. șt. intern., 22-23 septembrie*

2017. Chișinău: Editura ASEM, 2018, vol. 1, pp. 307-312. ISBN 978-9975-75-892-5. 0,35 c.a.
18. **GUTIUM, T.** Extinderea economiei digitale și impactul ei asupra competitivității. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării: modele de dezvoltare durabilă: conf. intern. științifico-practică, ed. a 12-a, 12-13 octombrie 2017*. Chișinău: INCE, 2017, vol. 1, pp. 98-103. ISBN 978-9975-3171-1-5. 0,53 c.a.
19. **GUTIUM, T.** Factorii externi și interni de competitivitate a bunurilor autohtone în economia Republicii Moldova. In: *25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic: conf. șt. intern., 23-24 sept. 2016*. Chișinău: ASEM, 2016, vol. 2, pp. 90-94. ISBN 978-9975-75-835-2. 0,30 c.a.
20. **GUTIUM, T.** Factorii de creștere a competitivității economice interne. In: *Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii: conf. șt. intern., 25-26 sept. 2015*. Chișinău: ASEM, 2015, vol. 4, pt. 1, pp. 154-161. ISBN 978-9975-75-773-7. 0,63 c.a.
- în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională**
21. **GUTIUM, T.** Interdependența dintre competitivitate și indicatorii macroeconomici. Aspect teoretic. In: *Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători: materialele conf. șt. a doctoranzilor (cu participare internațională), ed. a VII-a, 15 iunie 2018*. Chișinău: Tipogr. Biotehdesign, 2018, vol. 2, pp. 266-270. ISBN 978-9975-108-46-1. 0,31 c.a.
- în lucrările conferințelor științifice naționale**
22. **GUTIUM, T.** Competitivitatea și elementele economiei tenebre bunurilor industriei ușoare și materialelor de construcție. In: *Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători: materialele conf. șt. a doctoranzilor, ed. a IX-a, 10 iunie 2020*. Chișinău: Tipogr. Artpoligraf, 2020, vol. 2, pp. 272-277. ISBN 978-9975-3389-7-4. 0,40 c.a.
23. **GUTIUM, T.** Balanța interramurală natural-valorică ca instrument de elaborare a prognozelor și estimare a competitivității. In: *Проблемы и вызовы экономики региона в условиях глобализации: тез. V нац. научно-практической конф., 12 декабря 2019*. Комрат: Tipogr. Centrografic, 2019, т. 2, pp. 118-126. ISBN 978-9975-3312-7-2. 0,47 c.a.
24. **GUTIUM, T.** Evaluarea competitivității bunurilor autohtone pe piața externă. In: *Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători: materialele conf. șt. a doctoranzilor, ed. a VIII-a, 10 iunie 2019*. Chișinău: Tipogr. Biotehdesign, 2019, vol. 1, pp. 195-201. ISBN 978-9975-108-66-9. 0,27 c.a.

Teze în culegeri științifice

25. **GUTIUM, T.** Elaborarea algoritmului evaluării competitivității bunurilor pe piața internă. In: *Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii: conf. șt. intern., 28-29 septembrie 2018*. Materiale/Teze. Chișinău: ASEM, 2018, pp. 80-81. E-ISBN 978-9975-75-934-2. 0,21 c.a.

Lucrări științifico-metodice și didactice

manuale pentru învățământul universitar (aprobate de consiliul științific /senatul instituției)

26. *Economia unităților economice: Manual pentru instituțiile de învățământ superior de profil economic*. Chișinău: Tipografia centrală, 2016. 388 p. ISBN 978-9975-75-809-3. (contribuția personală 3,22 c.a.)

ADNOTARE

GUTIU Tatiana: „Managementul evaluării competitivității bunurilor autohtone în contextul politicii comerciale a Republicii Moldova”, teza de doctor în economie, program de doctorat: 521.03. Economie și management în domeniul de activitate, Chișinău, 2021.

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 188 de titluri, 16 anexe, 129 de pagini text de bază, 28 de tabele și 45 de figuri. Rezultatele cercetărilor sunt reflectate în 37 de publicații științifice (21,08 c.a.), din care 26 de lucrări științifice (15,62 c.a.) au fost publicate în perioada anilor 2015-2020, în reviste înregistrate în baze de date internaționale și în materialele conferințelor din străinătate și din țară (înregistrate la Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare). Din numărul lucrărilor științifice menționate, 3 articole sunt publicate în culegeri internaționale indexate în baza de date Scopus.

Cuvinte-cheie: competitivitate, bunuri autohtone, managementul evaluării, indicele integral, politica comercială.

Domeniul de studiu: economia și managementul evaluării competitivității bunurilor autohtone.

Scopul studiului constă în elaborarea unui nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone și a indicatorilor de cuantificare a competitivității bunurilor în vederea elaborării recomandărilor de perfecționare a politicii comerciale a Republicii Moldova.

Obiectivele cercetării: studierea și sintetiza aspectelor teoretice și metodologice ale managementului evaluării competitivității bunurilor cu scopul elaborării unui concept nou și a etapelor de gestionare a evaluării competitivității bunurilor autohtone; cercetarea și sistematizarea factorilor competitivității, utilizați pentru estimarea competitivității bunurilor în contextul determinării factorilor lipsă, pentru a elabora un nou algoritm de evaluare a competitivității bunurilor, care ia în calcul un număr maximal de factori; studierea și sistematizarea metodelor de evaluare a competitivității bunurilor cu scopul de a elabora un set nou de indicatori, care poate fi utilizat la determinarea sectoarelor prioritare și a potențialului de export al bunurilor; analiza comparativă a politicilor promovate de principalii parteneri comerciali pentru identificarea celor mai avantajoase soluții de perfecționare a politicii comerciale a Republicii Moldova; analiza SWOT a politicii comerciale promovate de Republica Moldova cu scopul de a elabora măsuri de perfecționare a respectivei politici.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în: 1) elaborarea unui nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone; 2) dezvoltarea unei noi abordări a conceptului de „competitivitatea bunului autohton” în contextul eliminării lacunelor abordărilor existente; 3) identificarea unui nou grup de factori de influență a competitivității bunurilor autohtone și includerea acestuia în clasificatorul nou creat; 4) fundamentarea și elaborarea indicelui integral al competitivității bunurilor autohtone, care ia în calcul factorii noi identificați; 5) argumentarea și elaborarea unei noi abordări de evaluare a competitivității bunurilor care permite cuantificarea factorului calitativ; 6) elaborarea unui nou set de indicatori, care poate fi utilizat la determinarea sectoarelor prioritare și a potențialului de export al bunurilor autohtone; 7) elaborarea recomandărilor menite să contribuie la perfecționarea politicii comerciale a Republicii Moldova și să asigure creșterea competitivității bunurilor autohtone.

Problema științifică importantă soluționată constă în: fundamentarea unui nou concept al managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone, care, în contextul restructurării economiei naționale, vizează determinarea sectoarelor prioritare, producătoare de bunuri cu un grad înalt de tehnicitate și cu valoare adăugată înaltă și de bunuri cu potențial de export.

Semnificația teoretică cuprinde: sistematizarea abordărilor conceptuale privind esența competitivității bunului autohton și a managementului evaluării competitivității bunurilor autohtone; clasificarea factorilor de influență a competitivității bunurilor autohtone, inclusiv a factorilor noi identificați; fundamentarea teoretică și metodologică a cuantificării factorului calitativ pentru evaluarea competitivității bunurilor autohtone; fundamentarea teoretică și metodologică a noilor algoritmi de calcul al competitivității bunului autohton: algoritmul de calcul al indicelui integral al competitivității și algoritmul de calcul al indicelui compozit al avantajului comparativ.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în faptul că: sunt elaborate obiective generale, obiective specifice și măsuri, care se recomandă a fi incluse în strategiile și programele de stat de promovare a exportului, de sporire a competitivității și sunt propuși indicatori de monitorizare a realizării obiectivelor. De asemenea, rezultatele cercetării pot fi utilizate pentru perfecționarea politicii comerciale, promovate de Republica Moldova.

Implementarea rezultatelor științifice a fost efectuată în cadrul proiectului internațional GIZ „Raport privind evaluarea impactului strategiei naționale pentru atragerea investițiilor și promovarea exporturilor”, efectuat la comanda Ministerului Economiei și Infrastructurii al Republicii Moldova. În plus, rezultatele cercetării au fost acceptate spre implementare de către fabrica de mobilă TANDEM, Asociația Patronală „Uniunea Transportatorilor și Drumarilor”, Asociația Expeditorilor și Brokerilor Vamali din Republica Moldova „AEM-TRANS” și S.R.L. VICREMTAL.

АННОТАЦИЯ

ГУТЮМ Татьяна: «Менеджмент оценки конкурентоспособности отечественных товаров в контексте торговой политики Республики Молдова», докторская диссертация по экономике, докторская программа: 521.03. Экономика и менеджмент в сфере деятельности. Кишинев, 2021.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография состоит из 188 наименований, 16 приложений, 129 страниц основного текста, 28 таблиц и 45 рисунков. Результаты исследования отражены в 37 научных публикациях (21,08 авторских листов), из которых 26 научных работ (15,62 авторских листов) были опубликованы в 2015-2020 гг., в журналах зарегистрированных в международных базах данных, в материалах зарубежных конференциях и отечественных конференциях (зарегистрированных в Национальном Совете по Аккредитации и Аттестации). Из отмеченных научных работ 3 статьи опубликованы в международных сборниках, индексируемых в базе данных Scopus.

Ключевые слова: конкурентоспособность, отечественные товары, менеджмент оценки, интегральный индекс, торговая политика.

Область исследования: экономика и менеджмент оценки конкурентоспособности отечественных товаров.

Цель исследования: разработка новой концепции менеджмента оценки конкурентоспособности отечественных товаров и показателей для количественной оценки конкурентоспособности товаров с целью разработки рекомендаций по совершенствованию торговой политики Республики Молдова.

Задачи исследования: изучение и обобщение теоретических и методологических аспектов управления оценкой конкурентоспособности товаров, с целью разработки новой концепции оценки конкурентоспособности отечественных товаров и этапов управления; исследование и систематизация факторов конкурентоспособности, используемых для оценки конкурентоспособности товаров, в контексте определения недостающих факторов, с целью разработки нового алгоритма оценки конкурентоспособности товаров, учитывающего максимальное количество факторов; изучение и систематизация методов оценки конкурентоспособности товаров с целью разработки новых показателей, которые могут быть использованы для определения приоритетных отраслей и товаров с экспортным потенциалом; сравнительный анализ политики, проводимой основными торговыми партнерами, с целью определения наиболее выгодных решений для улучшения торговой политики Республики Молдова; SWOT-анализ торговой политики, продвигаемой Республикой Молдова, с целью разработки мер по совершенствованию данной политики.

Научная новизна и оригинальность: 1) разработка новой концепции менеджмента оценки конкурентоспособности отечественных товаров; 2) разработка нового подхода к понятию «конкурентоспособность отечественного товара» в контексте устранения пробелов в существующих подходах; 3) выявление новой группы факторов, влияющих на конкурентоспособность отечественных товаров, и разработка нового классификатора, охватывающего в том числе и новые факторы; 4) обоснование и разработка интегрального индекса конкурентоспособности отечественных товаров, учитывающего новые выявленные факторы; 5) обоснование и разработка нового подхода к оценке конкурентоспособности товаров, позволяющего количественно оценить качественный фактор; 6) разработка новых показателей, которые могут быть использованы для определения приоритетных секторов и экспортного потенциала отечественных товаров; 7) разработка рекомендаций, направленных на улучшение торговой политики Республики Молдова и обеспечение повышения конкурентоспособности отечественных товаров.

Важность рассмотренной научной проблемы: обоснование новой концепции менеджмента оценки конкурентоспособности отечественных товаров, которая направлена, в контексте реструктуризации национальной экономики, на определение приоритетных секторов, производящих товары с высокой степенью техничности и высокой добавленной стоимости, а также товары с экспортным потенциалом.

Теоретическая значимость: систематизация концептуальных подходов относительно сущности конкурентоспособности отечественных товаров и менеджмента оценки конкурентоспособности отечественных товаров; классификация факторов, влияющих на конкурентоспособность отечественных товаров, в том числе новых выявленных факторов; теоретико-методологическое обоснование количественной оценки качественного фактора при расчёте конкурентоспособности отечественных товаров; теоретико-методологическое обоснование новых алгоритмов расчета конкурентоспособности отечественного товара: алгоритма расчета интегрального индекса конкурентоспособности и алгоритма расчета сводного индекса сравнительных преимуществ.

Прикладная ценность исследования: разработаны общие цели, задачи и меры, которые рекомендуется включить в государственные стратегии и программы по продвижению экспорта, повышению конкурентоспособности, а также предлагаются показатели мониторинга хода реализации поставленных целей и задач. Кроме того, результаты исследования могут быть использованы для улучшения торговой политики, проводимой Республикой Молдова.

Внедрение научных результатов было осуществлено в рамках международного проекта GIZ «Отчет об оценке воздействия Национальной Стратегии Привлечения Инвестиций и Продвижения Экспорта», выполненного по заказу Министерства Экономики и Инфраструктуры Республики Молдова. Кроме того, результаты исследования были приняты к внедрению мебельной фабрикой TANDEM, Ассоциацией «Uniunea Transportatorilor și Drumarilor», Ассоциацией грузоотправителей и таможенных брокеров Республики Молдова «AEM-TRANS» и S.R.L. VICREMTAL.

ANNOTATION

GUTIU Tatiana: „Management of assessing the competitiveness of domestic goods in the context of the commercial policy of the Republic of Moldova”, PhD thesis in economics, doctoral program: 521.03. Economics and management in the field of activity, Chisinau, 2021.

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 188 titles, 16 annexes, 129 pages of basic text, 28 tables and 45 figures. The research results have been reflected in 37 scientific publications (21.08 author's sheets), of which 26 scientific works (15.62 author's sheets) were published in 2015-2020 in journals registered in international databases and in materials of foreign conferences and national conferences (registered by the National Council for Accreditation and Attestation). From the mentioned scientific works, 3 articles were published in international collections indexed in Scopus database.

Keywords: competitiveness, domestic goods, management of assessing, integral index, commercial policy.

Field of study of the thesis is the economics and management of assessing the competitiveness of domestic goods.

The purpose of the research: elaboration of a new concept of management of assessing the competitiveness of domestic goods and indicators for quantifying goods' competitiveness, in order to develop recommendations for improving the commercial policy of the Republic of Moldova

Objectives of the research: study and synthesis of the theoretical and methodological aspects of the management of the evaluation of the competitiveness of the goods in order to elaborate a new concept of the evaluation of the competitiveness of the domestic goods and the stages of its management; research and systematization of competitiveness factors used to assess the competitiveness of goods, in the context of identifying missing factors, in order to develop a new algorithm for assessing the competitiveness of goods, taking into account the maximum number of factors; studying and systematizing the methods of assessing the competitiveness of goods in order to develop a set of indicators that can be used to determine priority industries and goods with export potential; comparative analysis of the policies pursued by the main trade partners, in order to identify the most advantageous solutions for improving the commercial policy of the Republic of Moldova; SWOT analysis of commercial policy pursued by the Republic of Moldova with the aim of developing measures to improve this policy.

Scientific novelty and originality: 1) elaboration of a new concept of management of assessing the competitiveness of domestic goods; 2) development of a new approach to the concept of “competitiveness of domestic goods” in the context of eliminating gaps in existing approaches; 3) identification of a new group of factors influencing the competitiveness of domestic goods, and its inclusion in the newly created classifier; 4) substantiation and elaboration of an integral index of the competitiveness of domestic goods, taking into account the new identified factors; 5) argumentation and development of a new approach to assessing the competitiveness of goods that allows the quantification of the qualitative factor; 6) elaboration a new set of indicators that can be used to identify priority sectors and export potential of domestic goods; 7) development of recommendations aimed at improving the commercial policy of the Republic of Moldova and ensuring an increase in the competitiveness of domestic goods.

The important scientific problem solved: substantiation of a new concept of management for assessing the competitiveness of domestic goods, which aims to determine priority sectors, producing goods with a high degree of technicality and high added value, and goods with export potential, in the context of restructuring the national economy.

Theoretical value: systematization of conceptual approaches regarding the essence of the competitiveness of domestic goods and management of assessing the competitiveness of domestic goods; classification of factors affecting the competitiveness of domestic goods, including new identified factors; theoretical and methodological substantiation of the quantitative assessment of the qualitative factor in calculating the competitiveness of domestic goods; theoretical and methodological substantiation of new algorithms for calculating the competitiveness of domestic goods: the algorithm for calculating the integral index of competitiveness and the algorithm for calculating the composite index of comparative advantages.

The study has an applicative value: because general goals, objectives and measures have been developed, which are recommended to be included in government strategies and programs to export promotion, increase competitiveness, and also indicators for monitoring the progress of the goals and objectives have been proposed. In addition, the research results can be used to improve the commercial policy pursued by the Republic of Moldova.

The implementation of the scientific results was carried out within the international GIZ project “Report on impact assessment of the National Strategy for Investments Attraction and Exports Promotion”, carried out at the request of the Ministry of Economy and Infrastructure of the Republic of Moldova. In addition, the research results were accepted for implementation by the furniture factory TANDEM, the Employers' Association “Union of Transporters and Roads”, the Association of Shippers and Customs Brokers of the Republic of Moldova “AEM-TRANS” and S.R.L. VICRETRAL.

GUTIU TATIANA

**MANAGEMENTUL EVALUĂRII COMPETITIVITĂȚII
BUNURILOR AUTOHTONE ÎN CONTEXTUL POLITICII
COMERCIALE A REPUBLICII MOLDOVA**

**Program de doctorat: 521.03. ECONOMIE ȘI MANAGEMENT ÎN
DOMENIUL DE ACTIVITATE**

Rezumatul tezei de doctor

Aprobat spre tipar: 02.04.2021 Hârtie ofset. Tipar ofset. Coli de tipar: 2,4	Formatul hârtiei 60x84 1/16 Tiraj 50 ex. Comanda nr. 4
--	--

© GUTIU Tatiana, 2021

Serviciul Editorial, INCE, 2021
MD 2064. Chișinău, str. Ion Creanga, 45.
fax. (+37322)74-37-94, tel.: 50-11-30
www.ince.md, bircaiulita@mail.ru